

Филаџелисџа

Часопис Савеза филаџелисџа Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

— 275 —

Санитарни кордон и
дезинфиковање поште

Студија табачића
„Првакиње света у шаху“

Изградња пруге Београд – Ниш
и привремене поште
за време градње пруге

Озбиљни пропусти у
пригодним филаџелисџичким
издањима Србије

Савезници и Срби у
Великом рату 1916–1918
(приказ књиге)

Један дизајнерски проседе

Документа

Тарифе и поштанска историја:
Демократска Федеративна
Југославија 1944–1945.
(крај чланка)

Србијамарка

Београд, јуни 2017.

Филателиста

Часопис Савеза филателиста Србије

The Philatelist

Journal of Union of Philatelists of Serbia

Излази четири пута годишње.
Цена појединачног примерка
за читаоце у Србији 200 РСД.

Published four times a year
by Union of Philatelists of Serbia
Price for abroad: 3 EUR + postage

Address:
Union of Philatelists of Serbia
Kosovska 47, 11000 Belgrade, Serbia
Tel/Fax +381 (0) 11 323 09 29

Цене огласа за домаће огласиваче:
1/4 стране, ц/б 500 РСД
1/4 стране, у боји 700 РСД
1/2 стране, ц/б 1.000 РСД
1/2 стране, у боји 1.400 РСД
1/1 страна, ц/б 2.000 РСД
1/1 страна, у боји 2.800 РСД

РЈ „СРБИЈАМАРКА“
Палмотићева 2, Београд
Тел +381-11-30 63 260
Факс +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs

Продавница
„ФИЛАТЕЛИЈА“
Таковска 7, Београд
Тел +381-11-33 43 248

У ОВОМ БРОЈУ ПИШУ:

Слободан ШОТРА
Предраг АНТИЋ
Јован ПЕЈИН
Ђорђе РАДИЧЕВИЋ
др Драгослав ЂУКАНОВИЋ и
Јорам ЛУБИАНКЕР
др Тивадар ГАУДЕЊИ
Секретар редакције
Слободан МЕАНЦИЈА
Гост-уредник Војислав БЕГОВИЋ

Рукописи се не враћају. Марке или други материјал послат због снимања враћамо у препорученом писму или по договору.

Прештампавање дозвољено уз навођење извора и аутора, уколико није другачије наведено.

Издавач:
Савез филателиста Србије
e-mail: sfs@ptt.rs

Графичка обрада и припрема за штампу:

ЈП Пошта Србије
РЈ „Србијамарка“

Штампа
ЈП Пошта Србије
РЈ „Хибридна пошта“
Тираж: 500 примерака

Савез филателиста Србије ће идуће године обележити 70-годишњицу свог постојања. Дobar повод за организацију великог филателистичког догађаја – изложбе као пресека излагачког потенцијала својих чланова.

Поводом 7. јуна Дана „Поште Србије“ у ПТТ музеју је отворена изложба „111 година моторних возила у превозу поштиљака“, коју посетиоци могу да погледају до 7. октобра. Аутор је кустос Милорад Јовановић.

Занимљиви ставови на Интернет филателистичком форуму: – Ако се нешто хитно не предузме – пише тамо – треба очекивати да се настави суноврат и марке продају по ценама далеко нижим од лажних каталожких. Погледајте само главне аукције и главне Ибеј продавце, многи од њих боре се да продају за 1/2 или чак 1 / 3 од каталожке цене. Тренд пада цена марака је свеprisутан, а само мањи број сакупљача купује марке са већом ценом..

Међународни сајам филателије у Есену је најстарија манифестација ове врсте у Немачкој и једна од највећих у свету. Значајно присуство страних излагача током година постало је обележје Есена. На овогодишњем (27. по реду) сајму биле су присутне поштанске управе водећих европских и једног броја прекоморских земаља.

Ибеј, је прави онлајн бивљак на коме се може пронаћи све и, одмах да кажемо, много тога упитно: веродостојност, квалитет, цена...

Неколико занимљивих детаља у извештају жирија „Финландије 2017“: – У новој излагачкој класи „Илустроване поштанске карте“ приказано је 38 изложака. У раду жирија било је иновација, од излагача је затражено да пошаљу скенове својих изложака како би се чланови жирија припремили за жирирање. Први пут на једној FEPA изложби чланови жирија користили су таблет рачунаре (Eple iPads) што је донело ново позитивно искуство. Експертски тим је обавио веома обухватан преглед изложака према усвојеним процедурама и известио жири о уоченим аномалијама. А како ствари стоје када се затражи атест види се из извештаја експертског тима изложбе. Овај тим је обавио посебан преглед докумената који су испитивани на претходним FIP (укључујући FIAP / FEPA / FIAF) изложбама. Од 21 таквог објекта, 6 су обезбедили тражене атесте, 13 објеката није изложено. Један објекат описан је као “forged”, док за један атест тек треба да се обезбеди.

У Тампереу, на “Финландији 2017”, главни уредник ФФЕ представио је нови број овог експертског часописа.

Савез италијанских филателистичких друштава организује међународну изложбу филателистичке литературе “Италија 2018” која ће се одржати у Милану у марту 2018. године, у оквиру филателистичке манифестације MILANOFIL (велика трговачка конвенција са међународним учешћем). Колекционари, аутори, издавачи, вебмастери из целог света могу се пријавити са књигама, часописима, веб-сајтовима, филателистичким производима и софтвером.

Специјализована светска филателистичка изложба PRAGA 2018 (традиционална филателија, поштанска историја и литература), је највећи филателистички догађај у Европи 2018. године. Приређује се поводом обележавања 100-годишњице оснивања Чехословачке, 100-годишњице штампања првих чехословачких марака, 25-годишњице Чешке Републике и 100 година од завршетка Великог рата.

Према Календару ФЕПА за 2018. годину, сасвим је извесно да ће се новембра 2018. године у Верони одржати Међународна специјализована изложба "Велики рат" са три излагачке класе: традиционана филателија, поштанска историја и тематска филателија. Веб-сајт FEPA NEWS-а преноси вест BDPH да је 16. фебруара 2017. године преминуо Михаил Адлер, FEPA потпредседник од 1992. до 1994. године, FEPA председник од 1994. до 1995. године, а након 2001. године поново потпредседник. У FIP је изабран за члана управног одбора од 1994. до 2002. године Посебан ангажман имао је у Удружењу филателиста Баварске и Филателистичкој академији Баварске. Михаил Адлер је награђиван бројним немачким и међународним филателистичким и државним признањима. Његов одлазак је велики губитак за филателију. У нашем сећању остаће као велики филателиста и сјајна особа.

I Zemaljska filatelistička izložba

12—19 septembra 1937 god. u Beogradu

DOPIŠNA KARTICA

Herceg

*Jure Pils
Gen. Rev. Insp.*

Liz

*Tegethofstr. 11/22
Nied. Ost.*

Прва Земаљска филателистичка изложба одржана је 1937. године у Београду

САНИТАРНИ КОРДОН И ДЕЗИНФИКОВАЊЕ ПОШТЕ

Прилике које су довеле до формирања санитарног кордона у Европи

Настанку санитарног кордона, као превентивној медицинској мери да би се становништво на одређеној територији заштитило од преноса заразних болести, претходила је вишевековна немоћ у проналажењу адекватне заштите. Иако се о пореклу и узроцима настанка заразних болести мало знало, ипак су многе болести биле добро познате и пре него су откривени прави узрочници заразе. Добро се знало за кугу (у Србији „чума“), колеру, велике богиње, и др, да су лако преносиве болести са високом стопом смртности.

Пандемија куге која је у четрнаестом веку захватила тада познати свет, у Европи је однела 33% од укупног броја становника. Ова пандемија, у историји позната као Црна смрт или Бубонска куга, настала у Кини 1334. г, пренесена „путем свиле“ до Блиског истока, пренела се у Европу (1347. г) преко Цариграда, Крима, Сицилије, и јужне Француске (Марсељ), да би се до 1351. г. раширила целим европским континетом, што је довело до незапамћене демографске катастрофе, са последицама на друштвени и економски живот.

Куга је захватила и Балкан у време Душанове Србије. За размере и учинак ове пандемије недостају тачни подаци. Познато је, да се цар Душан, са царицом Јеленом, сином Стефаном Урошем V и свитом склонио од куге на Свету Гору (крајем 1347. до средине 1348. г), тада територијални део Душановог Царства. Овај податак најбоље говори о томе да је у то време појединачно склањање пред пандемијом било једина поуздана заштита. Већина становништва по градовима, затим сељаци везани за земљиште, нису имали такву могућност заштите и самим тим били су изложени високом ризику заразе.

После вишедеценијске борбе са епидемијом, дошло се до искуства да је болест преносива додиром са оболелим. Осим оболелог инфекцију преносе и њему припадајуће ствари, али за праве узроке настанка болести није се знало. Оновремена медицина није могла да понуди спасоносно решење.

Дубровник, из практичних разлога као трговачки град, први у историји заштите од куге уводи превентивну изолацију за посаде бродова и путнике пристигле из „сумњивих“ крајева. Велико вјеће Дубровачке Републике 1377. г. доноси одлуку о изградњи лазарета (болница - посебно чуван објект изван града) и одређује временску изолацију (карантин - 40 дана) за болесне и особе под сумњом да су болесне, у циљу заштите града од уношења болести из прекоморских земаља. Одлука јесте донела резултате, али је и успорила трговину. Међутим, у доброј мери је смањила неконтролисано ширење заразе на домаће становништво.

Истим мерама заштите, нешто касније, прибегавају и остали европски градови на Медитерану, са намером да се спречи пренос пандемије бродским саобраћајем. Тако

Венеција (Сенат Млетачке Републике), 1423. г. уводи строге медицинске мере, и оснива Карантин као установу за изолацију потенцијално болесних путника и дезинфекцију робе, пристиглих морским или копненим путем из источних крајева (Леванта) за које се сумњало да влада епидемија заразне болести. Постоје подаци да је поступак дезинфиковања важио и за писма, наводно да је Венеција 1527. г. издала наредбу о санитарном третману писама, док је по истраживањима проф. Равасинија, у Мантови први пут издата наредба о дезинфекцији писама 13. 11. 1619. г.

Оснивање карантина, бива прихваћено као пракса заштите широм европског континета и на извешан начин пандемија је стављена под контролу. Далеко од тога да је куга била побеђена и још дуго се неће знати за узрок настанка болести. Током времена организација заштите је унапређивана као и средстава и техника дезинфекције а истовремено је подигнут и ниво хигијене посебно у градовима. Међутим, за лек и излечење ове болести ондашња медицина није имала одговор (бацил куге, *Yersinia pestis*, изолован је 1894. г.). Куга се у више наврата враћала у Европу (Италија 1629-31. г, Лондон 1655-66. г, Беч 1679. г, Марсељ 1720-1722. г. Москва 1771. г). Само захваљујући примени строгих мера изолације и дезинфекције, болест је бивала локализована и спречавана је пандемија ширих размера. Крајем 18. века куга се повлачи из Средње и Западне Европе мада је постојала стална опасност од поновне појаве болести, што се и дешавало. Међутим, тада се добро знало одакле Европи прети главна опасност и у тренутку када су се у 18-том веку стекли бољи организациони услови, формирана је установа за пресецање путева којима се пандемија преносила. Главна опасност претила је са подручја Османлијског царства.

Док се Европа трудила да пронађе ефикасан начин здравствене заштите становништва, и у томе напредовала, Османлијска држава је заостајала, и уопште, ниво њене здравствене културе био је далеко испод европског. Боље речено, Порта (влада) се тиме није бавила, није прихватала праксу тадашње европске медицине: одбрана од куге (*taun*) била је препуштена саветима верских учењака (улеме). Порта је тек 1838. г. увела карантин у циљу заштите од куге (истраживање проф. Бирсана Булмуша, Единбург).

Интезиван копнени промет људи и робе на релацији Далеки исток – Османлијско царство – Европа, представљао је пут за ширење заразних болести, а прва на удару од европских земаља била је Хабзбуршка монархија. Треба још додати да су чести војни сукоби између Хабзбуршког и Османлијског царства, са неконтролисаним покретима војске такође доприносили ширењу болести.

Учестале епидемије куге у 17-том и почетком 18-ог века, за које се основано сумњало да је донесена са османлијске територије, натерале су Хабзбуршку монархију да формира јединствену установу „Стални Санитарни Кордон“ смештену дуж војне границе са Османлијским царством. Постојала су два разлога за успостављање кордона: војно-стратешки и санитарни. Основна намена Кордона била је да контролише промет људи, робе, стоке, и др, и да превентивним карантинским мерама штити Монархију од смртоносних заразних болести. Како су и за поштански саобраћај важиле санитарне мере, то је Кордон уједно контролисао и пошту.

Објављивањем Уредбе „Pest Patent“ коју је донео цар Карло VI створен је законски оквир да „од 1728. г. Аустријски санитарни кордон, формиран на Војној граници према турским земљама, постане стална институција Монархије“. Прве аустријске санитарне уредбе, почев од 1723. г, великим делом су преписиване из венецијанских прописа заштите од куге, познате као „Венецијанске норме“. Аустрија је надаље вршила допуну прописа на

основу сопствено стеченог искуства и потреба које је наметала пракса: да би 1770. г. сви ови прописи били сакупљени и објављени под називом „Санитетски главни норматив“, чије су 2/3 односиле на одређивање правила за рад санитарног кордона. Потом су све наредне допуне збирно објављене 1837. г. под називом „Полицијски закон о куги“.

Успостављањем сталног санитарног кордона значајно је побољшана здравствена заштита целокупног становништва Монархије. Контрола људи и чишћење робе обављала се на граници, на улазу у земљу и то што даље од насељених места. Кордон је непрекидно радио од 1728. г. до 1871. г. што говори о његовој ефикасности, пре свега захваљујући сталном процесу организационих побољшања, доградње и усавршавању средстава, слика (1), који се одвијао до укидања.

У осталим деловима Европе радили су привремени санитарни кордони и то само у периоду трајања епидемије заразне болести, после чега су укидани. Једино су европске луке имале стални карантин за бродове који су долазили из земаља где се куга често јављала.

Почетак рада аустријског санитарног кордона поклапа се са периодом после склапања „Пожаревачког мира“ 1718. г, по којем је војна граница две царевине померена дубоко на територију Србије, тако да се 1730. г. помињу Параћин, Чачак и Црна Бара као карантини на граници за прелазак из Османлијског царства у Хабзбуршку монархију. Затим, услед појаве болести 1738. г. отворен је аустријски карантин и у Београду, слика (2). Треба напоменути, да је у исто време аустријски санитарни кордон на старој граници (Сава-Дунав) остао у функцији, што потврђују сачувана писма дезинфикована 1735-37. г. на земунском контумацу. После новог сукоба и потписивања „Београдског мира“ 1739. г. Аустрија се повукла из Србије и војна граница је враћена на Саву и Дунав, а самим тим и санитарни кордон са Земуном као главним контумацем. Овако утврђена граница од Јадрана, преко Славоније (река Сава), Баната (река Дунав), Влашке и Молдавије остала је до краја рада кордона, на којем су до 1770. г. формиран следећи контумаци (са карантинима) према турским територијама: Радановац, Слуњ, Костајница, Градишка, Брод, Митровица, Земун-Бановци, Панчево, Мехадија-Жупанек; према Влашкој и Молдавији: Вулкан, Ротертурм, Терзбург, Темеш (Tomas pas), Бузан, Оитос, Чикгимеш, Биритзке и Радна. Осим ових на копненим прелазима, радили су и стални карантини у аустријским лукама Трст и Ријека. У наредних сто година рада све до укидања кордона, број пропусних станица-контумаца (са карантинима) је стално увећаван.

Овај кордон представљао је прву линију одбране Европе од заразних болести (посебно куге) које су долазиле из турских земаља. У зависности од стања пандемије у Турској, постојала су три режима рада на кордону: „мирни“ у неподозриво време када болести није било, „сумњиви“ у подозриво време када би се болест појављивала у Турској, и „опасни“, када би болест захватала област уз границу. У ту сврху убациване су „уходе“ (sanitatis exploratores) на турску територију како би осматрали здравствене прилике и о томе благовремено обавештавали Кордон. У периоду „опасног“ режима на кордону је владало мобилно стање, стриктно су примењиване медицинске мере заштите, стража је многоструко увећавана, са наредбом да пуца на свакога ко покуша илегално да пређе границу мимо контумаца.

¹Контумац (установа на граничном прелазу у оквиру које су деловали: карантин, царина, гранична администрација, гр. стража, полиција, поштанска експедиција...)

Улазак у Монархију био је могућ само преко једног од контумаца на кордону где је вршена: контрола и одређивана превентивна изолација путника, затим, дезинфекција (чишћење) робе, стоке, поште, и тек после обављене контумације, са здравственом потврдом „sanitatis personal fede“, могло је да се уђе и настави пут. Међутим, и поред строго примењиваних мера заштите, било је случајева, да се болест пренесе на територију Монархије.

Године 1795, куга је са турским трговцима и војницима стигла до Београда, одакле је вероватно са недовољно дезинфикованом робом пренета у Срем. Жариште епидемије било је у Иригу и околним местима. У овој ситуацији, да би спречила даље ширење куге, бечка влада организује формирање „локалног карантина“, што је значило да се подручје блокира, да јаке страже окруже сва заражена места, да се око њих ископају ровови и да стража свакога ко покуша да побегне, ухвати и осуди на смрт. Поред ових мера у помоћ су слати и лекари чији је учинак у излечењу болесних био ограничен нивоом ондашње медицине. Епидемија је локализована и заустављена после осам месеци, у фебруару 1796. г. Последице су биле катастрофалне, само у Иригу од 4.815 становника умрло је 2.550, од 912 домова, за осам месеци током трајања епидемије спаљено је или срушено 400 кућа.

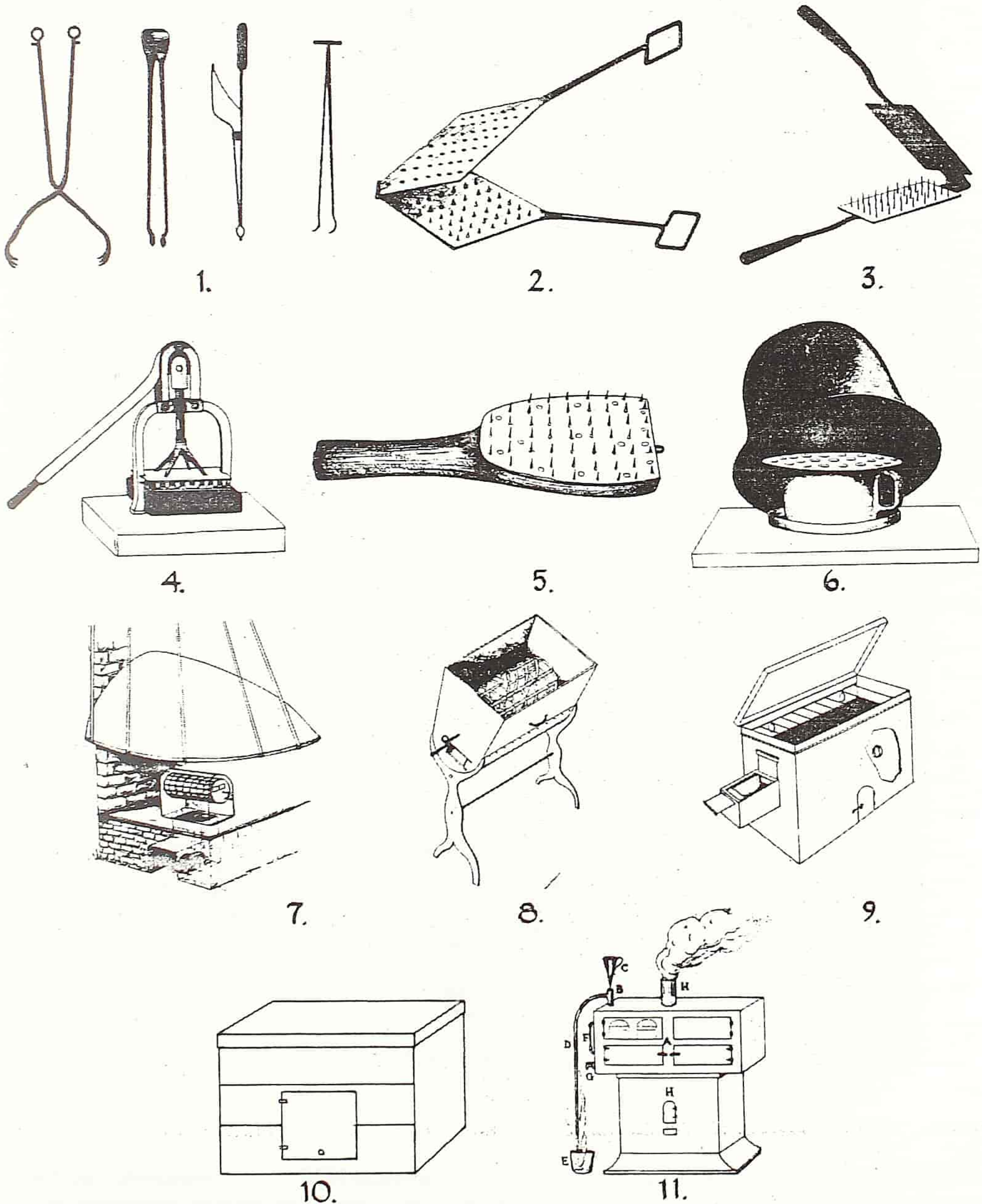
Третман поште

У пропису објављеном 1727. г. "Контумац и уредба за чишћење", у једном од десет поглавља налази се детаљно упутство за санитарни третман писама, што ће у наредном периоду стално бити допуњавано. Сва писма ношена приватно или поштанским саобраћајем, на аустријском санитарном кордону морала су бити дезинфикована, без задржавања. У првим годинама рада дезинфекција се обављала потапањем у сирћетну киселину, да би се од тога брзо одустало и прешло на поступак кађењем. То је поступак, којим су се писма излагала диму (испарењу) током неколико сати у затвореном сандуку (комори, „пећи“). Горња трећина сандука-коморе била је преграђена решетком на којој су лежала писма, а испод решетке, у простор две трећине сандука-коморе уношена је посуда са дезинфекционом супстанцом која је испаравала под дејством топлог ваздуха који је удубаван. Начин и дужина кађења писама зависио је од степена опасности преношења болести и то на следећи начин:

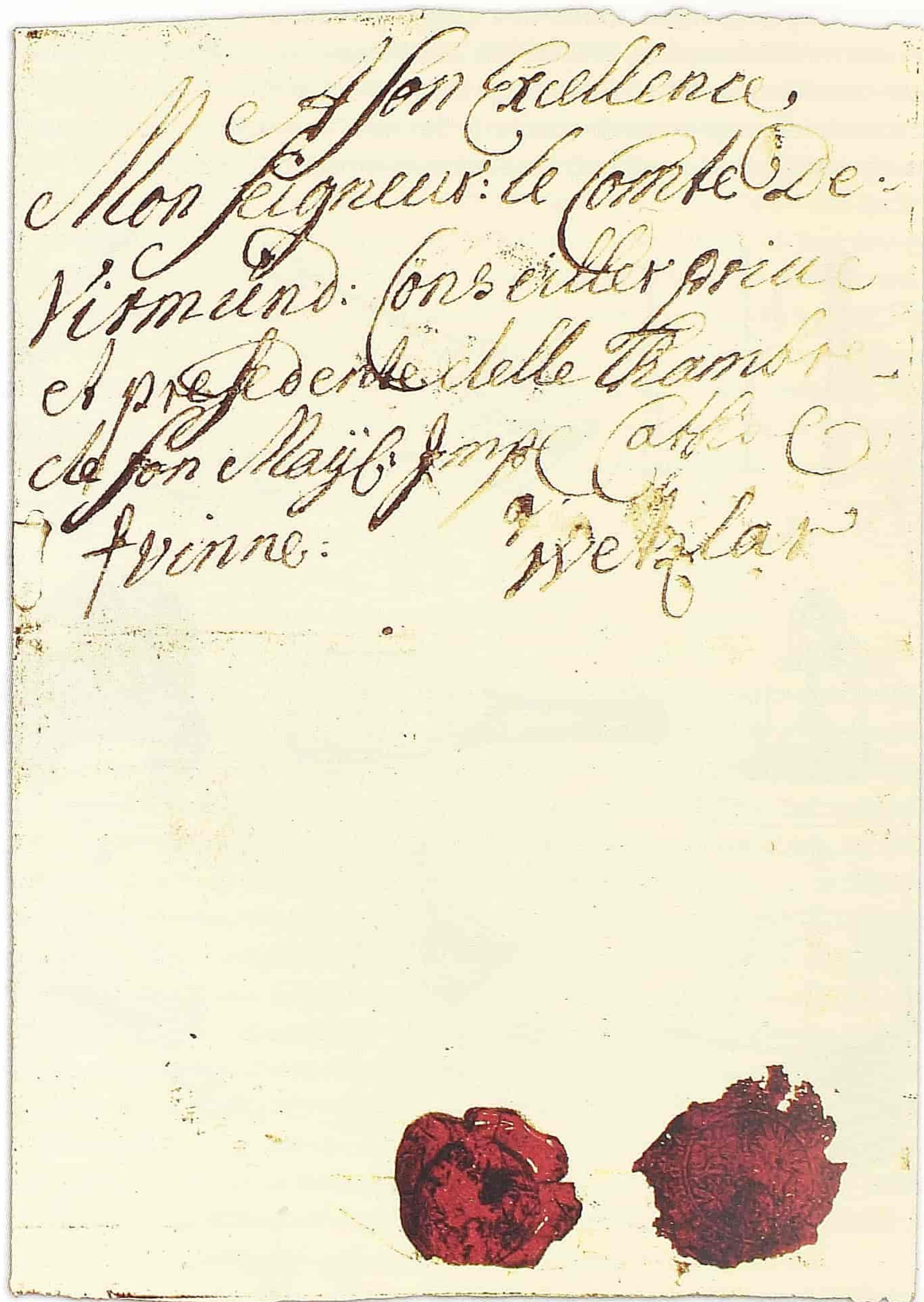
- у периоду смањене опасности, писма су се кадила без отварања (у целости) и временски краће, тако да су споља била чиста (дезинфикована) а не и изнутра. Таква писма на себи носе ознаку о обављеној дезинфекцији у виду отиснутог црног округлог негатив-жига „*netto di fuori et sporco di dentro*“ (чисти споља, прљаво изнутра), слика (3).

-у периоду повећане опасности, дезинфекција је вршена на два начина,
а) писма су отварана без оштећења, кађена, затим затварана санитарним воштаним печатом контумаца „*Sigillum Sanitatis... (назив контумаца)...*“, и као потврда извршене дезинфекције отискиван је црни округли негатив-жиг, позната су два коришћена типа: „*Sigillum Sanitatis*“ (санитарни жиг), слика (4), и „*netto di fuori et di dentro*“ (чисти споља и изнутра), слика (5). На многим санитарним станицама, у недостатку негатив-жига, потврда о обављеној дезинфекцији уписивана је ручно на полеђини писма (датум, време, место и потпис извршиоца), слика (6). У раном периоду рада кордона потврду о дезинфекцији означавао је само воштани санитарни печат, којим је после третмана писмо затварано, слика (2). За отварања писма приликом дезинфиковања била је гарантована тајност садржаја.

б) писма су пробадана-боцкана по целој површини без отварања, затим окађена, и носе ознаку извршене дезинфекције црни округли негатив-жиг „*netto di fuori et di dentro*“ (чисто споља и изнутра), или негатив-жиг „*Sigillum Sanitatis*“ (санитарни жиг). Сва пошта пристигла на кордон, била је без задржавања санитарно третирана, што није трајало више од неколико сати после чега је могла бити испоручена за даље. Стални аустријски санитарни кордон радио је без престанка скоро 145 година (1728-1871. г) и показао се као ефикасна здравствена заштита Монархије и Европе.

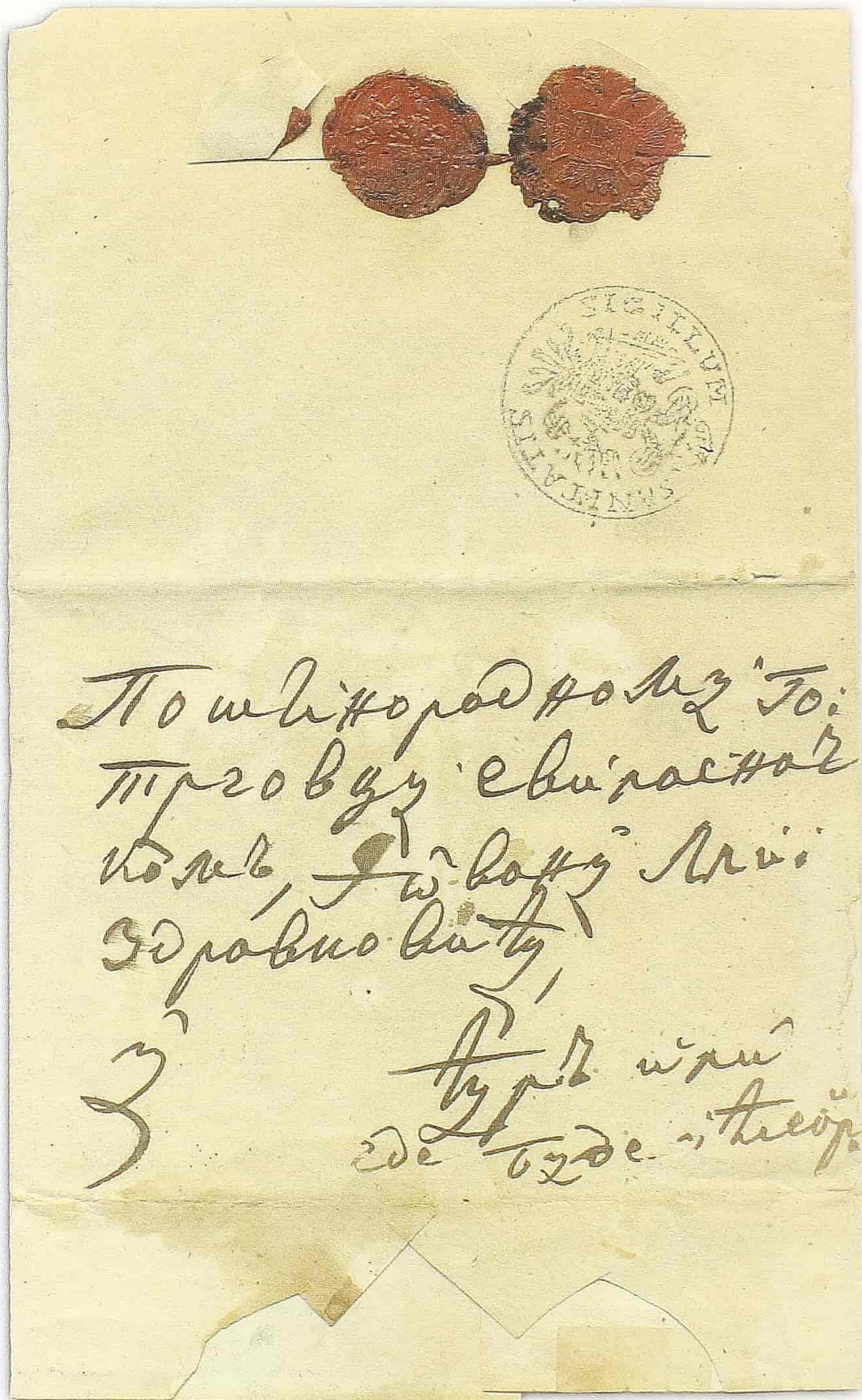
Слика (1) Опрема и инструменти коришћени за дезинфиковање писама у карантинима на Санитарном кордону.

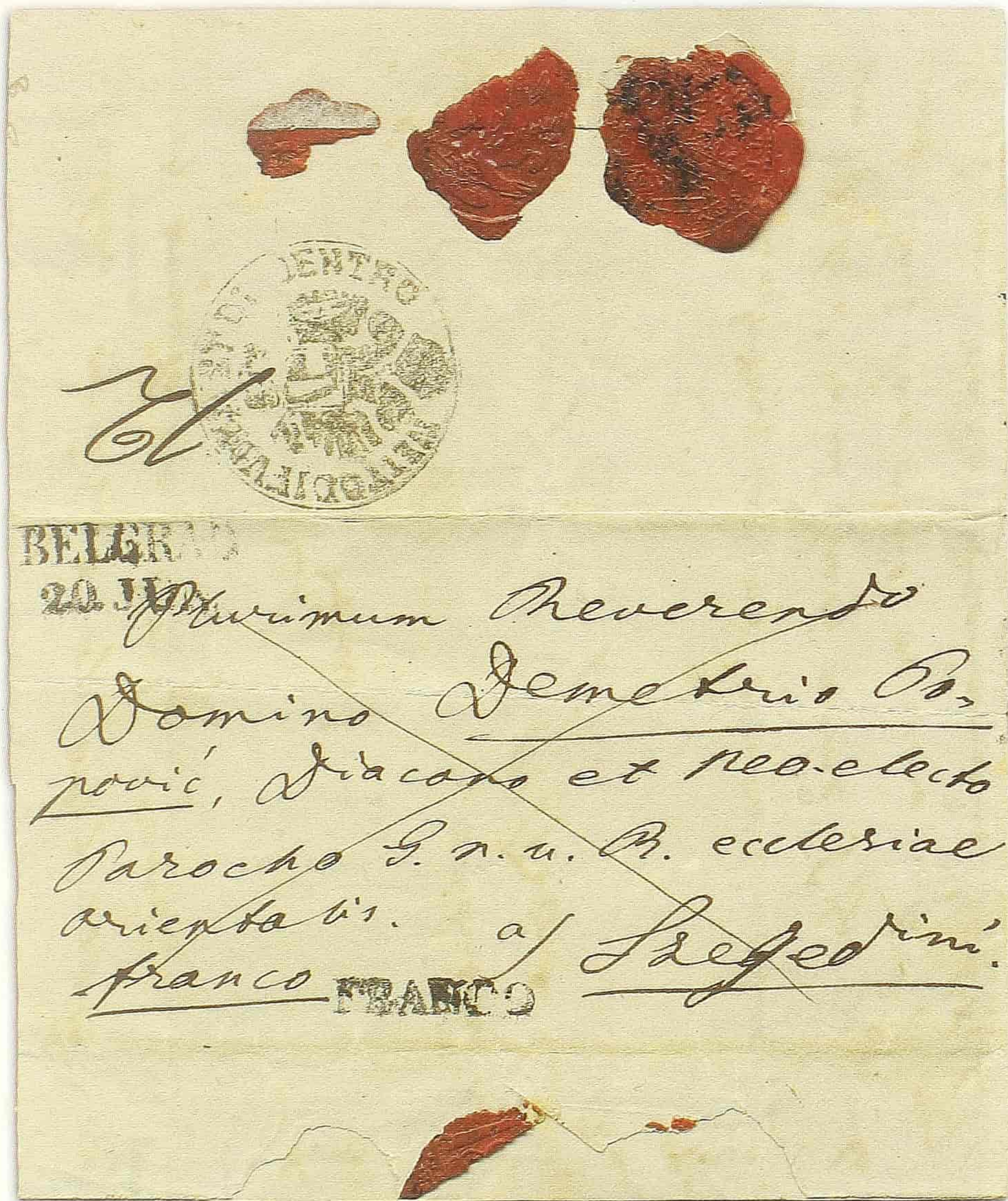
Слика (2) Писмо послато из београдске тврђаве 7. Јануара 1739. г. за Немачку, заустављено у аустријском карантину у Београду и извршена дезинфекција, писмо отворено, окађено, затим затворено воштаним печатом карантина "Sigillum Sanitatis" (Санитарни * Печат) што је уједно потврда извршења, и отпослато ка крајњем одредишту Wetzlar.

Слика (3) Писмо ношено куриром 1825. г. из Србије за Аустрију, заустављено у земунском контумацу и извршена дезинфекција, писмо окађено без отварања, као потврда извршења отиснут негатив-жиг "netto di fuora e sporco di dentro" (чисто споља, прљаво унутра), и отпослато ка одредишту.

Слика (4) Писмо ношено куриром 1839. г. из Србије за Аустрију, заустављено у земунском контумацу и извршена дезинфекција, писмо отворено, окађено, затим затворено воштаним печатом контумца "Sigill. Sanitatis Semlinensis", као потврда извршења отиснут негатив-жиг "Sigillum * Sanitatis" (санитарни жиг) и отпослато ка одредишту.

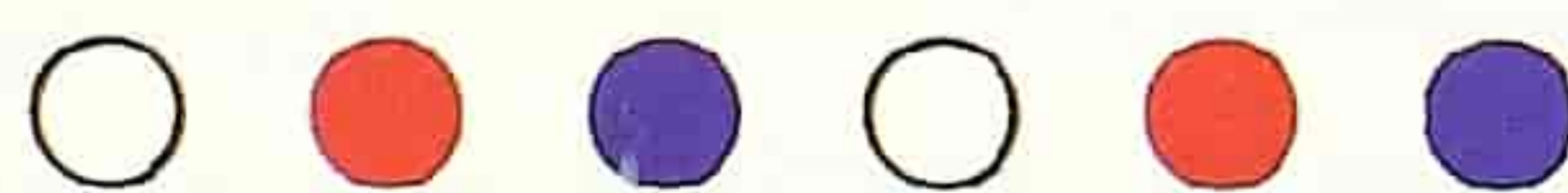
Слика (5) Писмо послато 1846. г. преко конзуларне поште "Belgrad" из Србије за Угарску, заустављено у земунском контумацу и извршена дезинфекција, писмо отворено, окађено, затим затворено воштаним печатом контумаца "Sigill. Sanitatis Semlinensis", као потврда извршења отиснут негатив-жиг "netto di fuori et di dentro" (чисто споља и унутра), и експедовано ка крајњем одредишту (Сегедин).

Литература :

1. Др Горан Раванчић, „Црна Смрт 1348-1349 у Дубровнику“, Филозофски факултет Загреб, 2006. г.
2. Мр Јован Пешаљ, „Надзор и контрола странаца у 18 веку (Хазбуршка Монархија)“, Београдски Историјски Гласник, 2011.
3. Марија Коцић-Харис Дајч, „Куга у раномодерном Београду“, Acta Historiae Medicinae, 2014. г.
4. Cecil G. Teall, „The disinfection office at Semlin“ 1948. г.
5. Cecil G. Teall, „Austrian Empire (to 1867.)“, Disinfected Mail, p.32, 1960.
6. Др Брана Димитријевић, „Карантини у обновљеној Србији“, Секција за историју медицине (25.09.2014. г).
7. Др Сава Петковић, „Дизинфекција писама у Србији Кнеза Милоша“, Медицински гласник бр.6, 1959. г.
8. Роберт Скендеровић, „Санитарни кордон на Сави и зачеци јавног здравства у Славонији“, 2015. г.
9. Лука Мичета, „Душан Силни“, Лагуна, 2016. г.

(У насљавку: САНИТАРНИ КОРДОН КЊАЖЕВИНЕ СРБИЈЕ)

WORLD STAMP EXHIBITION

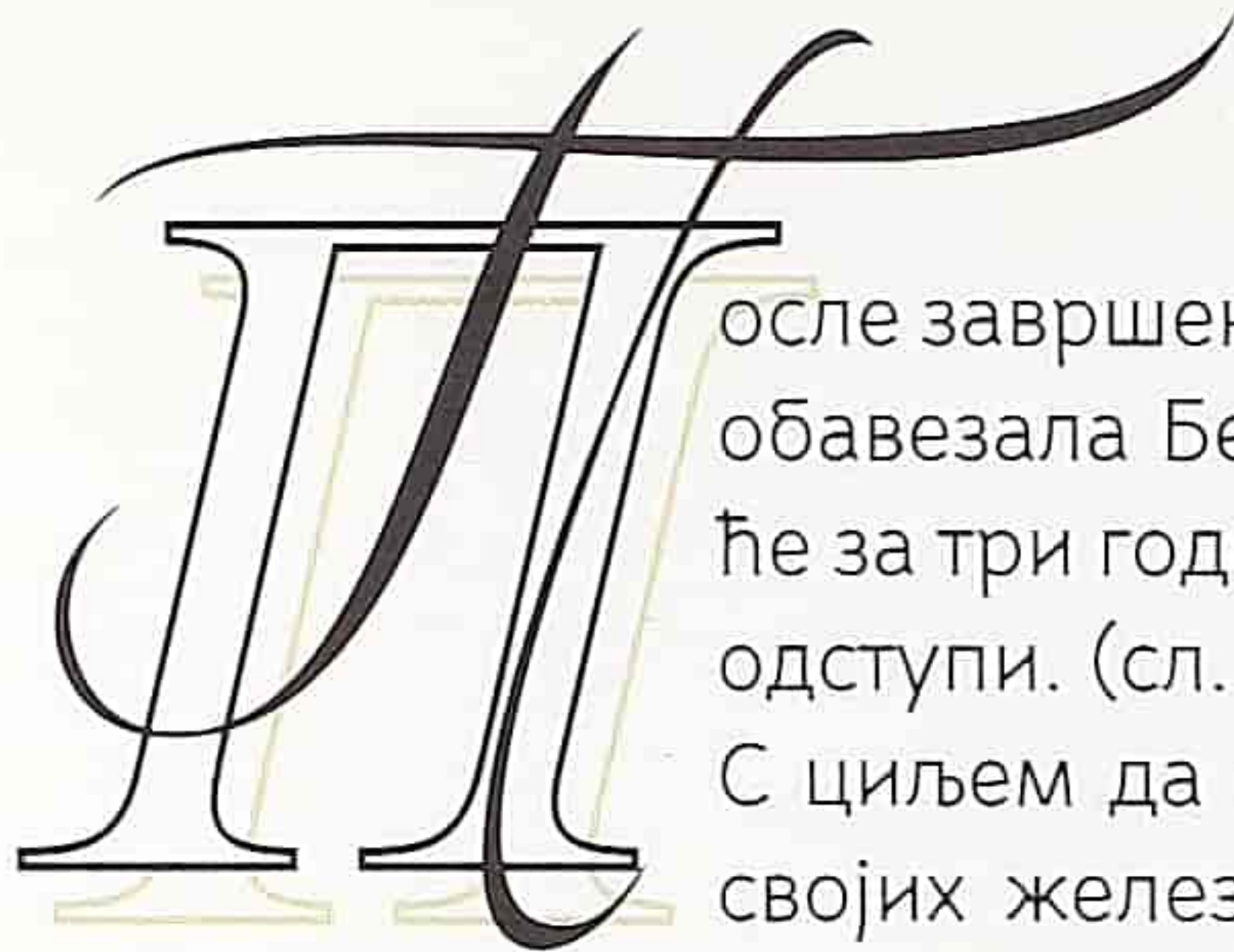
PRAGA®

2018

Предраг Антић

ИЗГРАДЊА ПРУГЕ БЕОГРАД – НИШ И ПРИВРЕМЕНЕ ПОШТЕ
ЗА ВРЕМЕ ГРАДЊЕ ПРУГЕ

Историјски део

После завршених ратова за независност против Турске 1876-78. Србија се обавезала Берлинским уговором, од 26. јуна (8. јула) 1878. године, да ће за три године изградити пругу Београд-Врање, од чега није могла да одступи. (сл. 1)

С циљем да олакшају и уреде саобраћај између својих земаља везом својих железница, Србија и Аустро-Угарска су 28. марта (9. априла) 1880. године закључиле Железничку конвенцију чије је полазиште био Берлински уговор. Нова конвенција се искључиво односила на изградњу пруге. (сл. 2)

ARTICLE XXXVIII.

La Principauté de Serbie est substituée, pour sa part, aux engagements que la S. Porte a contractés, tant envers l'Autriche-Hongrie qu' envers la Compagnie pour l'exploitation des chemins de fer de la Turquie d'Europe par rapport à l'achèvement et au raccordement ainsi qu'à l'exploitation des lignes ferrées à construire sur le territoire nouvellement acquis par la Principauté.

Les conventions nécessaires pour régler ces questions seront conclues, immédiatement après la signature du présent Traité, entre l'Autriche-Hongrie, la Porte, la Serbie, et, dans les limites de sa compétence, la Principauté de Bulgarie.

ЧЛАНАК XXXVIII.

На Кнежевину Србију прелазе, у колико се ње тичу, обвезе, које је Висока Порта уговорила, како са Аустро-Угарском, тако и са дружином (компанијом) за експлоатацију железница у Европској Турској, односно довршетка, везе и експлоатације гвоздених пруга, које имају да се подигну на земљишту, које је сада Кнежевина задобила.

Потребне конвенције за уређење ових питања, биће закључене одмах по потпису овог уговора, између Аустро-Угарске, Порте, Србије и Бугарске, у колико ова буде за то надлежна.

Article 3.

Les deux Gouvernements s'engagent à faire commencer, sans délai et au plus tard dans le terme de six mois à partir du 15/3 juin 1880, la construction des lignes de jonction désignées dans l'article précédent d'abord par les travaux les plus difficiles au point de vue technique. Ils s'engagent en outre à mettre ces lignes en exploitation au terme fixé pour leur achèvement de manière que la Serbie ouvrira les lignes serbes à partir de Belgrade et que ni l'un ni l'autre des deux embranchements au Sud de Nich ne puissent être mis en exploitation avant la ligne de jonction du Nord, y compris le raccordement à Belgrade avec la ligne de jonction hongroise qui sera déjà achevée à cette époque.

Les Parties contractantes réuniront leurs efforts afin d'assurer le plus tôt possible l'exécution prévue au point 1er de la Convention conclue à Berlin, le $\frac{8 \text{ juillet}}{26 \text{ juin}}$ 1878, des jonctions entre les chemins de fer serbes, se bifurquant à partir de Nich, d'un côté, et la ligne existante de Salonique-Mitrovitza ainsi que celle de Constantinople - Bellova, de l'autre, de manière que les dites jonctions soient achevées et livrées à l'exploitation également jusqu'au 15/3 juin 1883.

Чланак 3.

Обе Владе обвезују се, да ће без одлагања, а најдаље у року од шест месеца, рачунећи од $\frac{3}{15}$ Јуна 1880 године, отпочети грађење савезних у горњем члану означених пруга, и то понајпре послове, који су у техничком погледу понајтежи. Оне се осим тога обвезују, да ће ове пруге саобраћају предати у одређеном року за њихово извршење, и то тако, да ће Србија отворити српске пруге почев од Београда, и да ни један ни други од оба огранка јужно од Ниша, не могу се саобраћају предати пре северне савезне пруге, разумевајући у то везу код Београда са Угарском савезном пругом, која ће у то време већ бити довршена.

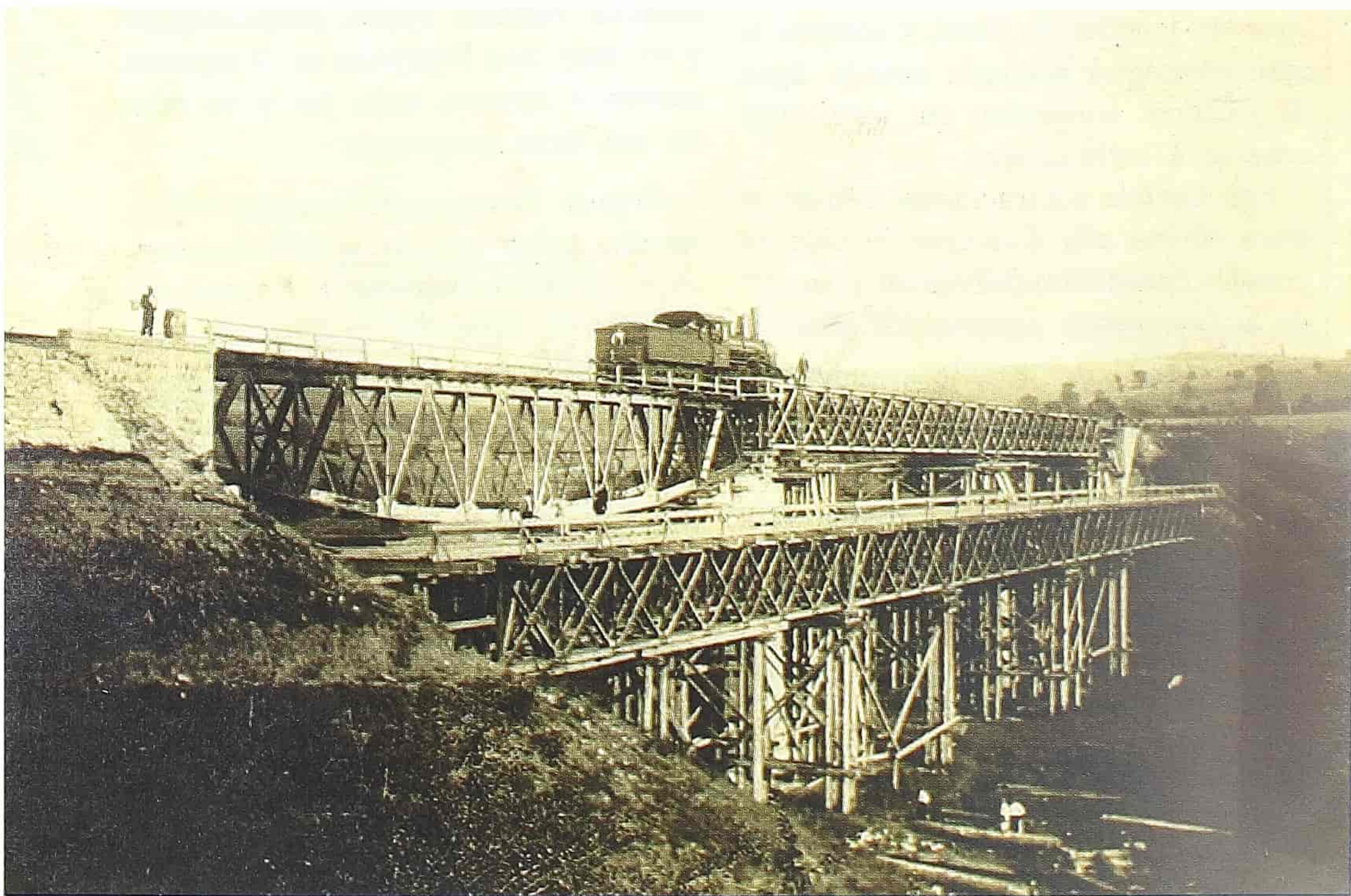
Стране Уговорнице настаће заједнички, да се што је могуће пре осигура у 1 тачци Берлинске Конвенције од $\frac{26 \text{ Јуна}}{8 \text{ Јула}}$ 1878 год. предвиђено извршење веза, с' једне стране између српских жељезница, које се код Ниша раздвајају, а с' друге стране између пруге постојеће Солун-Митровица, као и пруге Цариград-Белова, — тако, да поменуте везе буду довршене и предате обрту (експлоатацији) такође до $\frac{3}{15}$ Јуна 1883 год.

Сл. 2 Члан 3 Железничке конвенције ("Српске новине", 8. јуна 1880) Постављени су нови рокови, које Краљевина Србија исцрпљена ратовима није могла да одржи.

Крајем 1880. године Српска влада расписала је лицитацију на коју се јавило француско друштво „Генерална унија“, са којим је 3. фебруара 1881. потписан уговор о изградњи пруге Београд – Ниш. Радови су почели 3. јула 1881. године.

Из дописа железничког одељења министарства грађевина од 11. јула 1881. године, пренетог у "Српским новинама" (16. јула), може се видети да је француско Друштво, чак и на земљаним радовима користило доста страних радника (без обзира на обавезу Уније да ангажује домаће раднике). Из налаза инспекције види се да је од укупно ангажованих 341 радника у том тренутку, само 87 било Срба, а чак 114 Италијана, са образложењем да "иду по целој Јевропи скоро од железнице до железнице и свуд се због своје уметности при таквим пословима радо примају".

Отварањем великог градилишта и приливом нових радника са привременим боравиштем, расла је потреба за услугом поште и у томе налазим објашњење за отварање поште Рипањ - Тунел. Број житеља Рипња осамдесетих година XIX века убрзано је растао. Према једном попису, 1884. године било домаћинстава 444. Рипањ је имао и једну значајну фабрику цемента основану 1883. године.

Сл. 3 Градња Рипањског вијадукта (Велики поток) на прузи Београд-Ниш (око 1883)

² (...) Од сировина које се ту налазе, од 1883. се фабрички производи и у знатним количинама извози цемент, који је употребљен и у оближњем, 1600 м дугом Раљском тунелу; Феликс Каниц, "Србија - земља и становништво" - друга књига, Београд, 1987

Француско друштво је након годину дана банкротирало, па је изградњу преузело Друштво за изградњу и експлоатацију српских државних железница. Пруга је завршена три године касније и отворена за јавни саобраћај 3. септембра 1884. године.

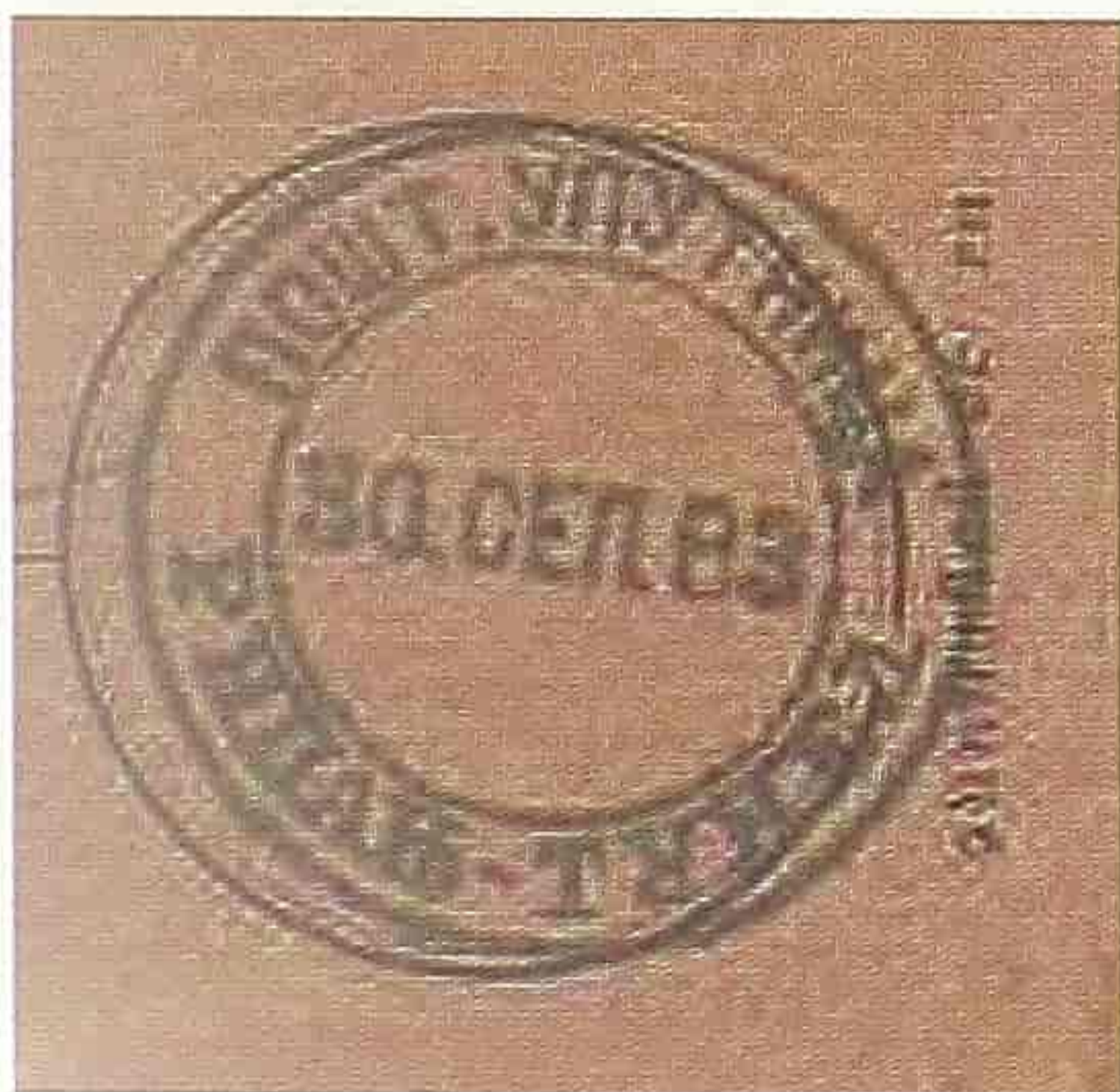
Поштанска историја

Иако су радови на прузи званично почели 21. јуна 1881. поштанско-историјски извори не наводе податке о постојању поштанске или телеграфске службе у Аџбеговцу, Рипњу и Сталаћу у 1881. години (в. "Календар и шематизам Краљевине Србије 1882")³.

У "Календару са шематизмом Краљевине Србије за 1883. годину"⁴, на списку 68 телеграфских штација, налазе се телеграфске штације Аџбеговац, Рипањ-Тунел и Сталаћ; све са ограниченом дневном службом⁴. У истом шематизму, у прегледу "ПОШТА", није наведено постојање пошта у овим местима. Може се закључити да је потреба за ограниченом дневном телеграфском службом настала са отварањем радова на прузи Београд - Ниш.

Отисак жига Рипањ - Тунел у плавој боји издвојен са писма приказаног на слици 4. Велика реткост српске филателије.

Отисак поштанског упутничког жига Рипањ - Тунел издвојен са поштанске упутнице приказане на слици 8. Велика реткост српске филателије.

³Календар са шематизмом Краљевине Србије излази почетком године. Приказује стање какво је било у првој половини децембра претходне године.

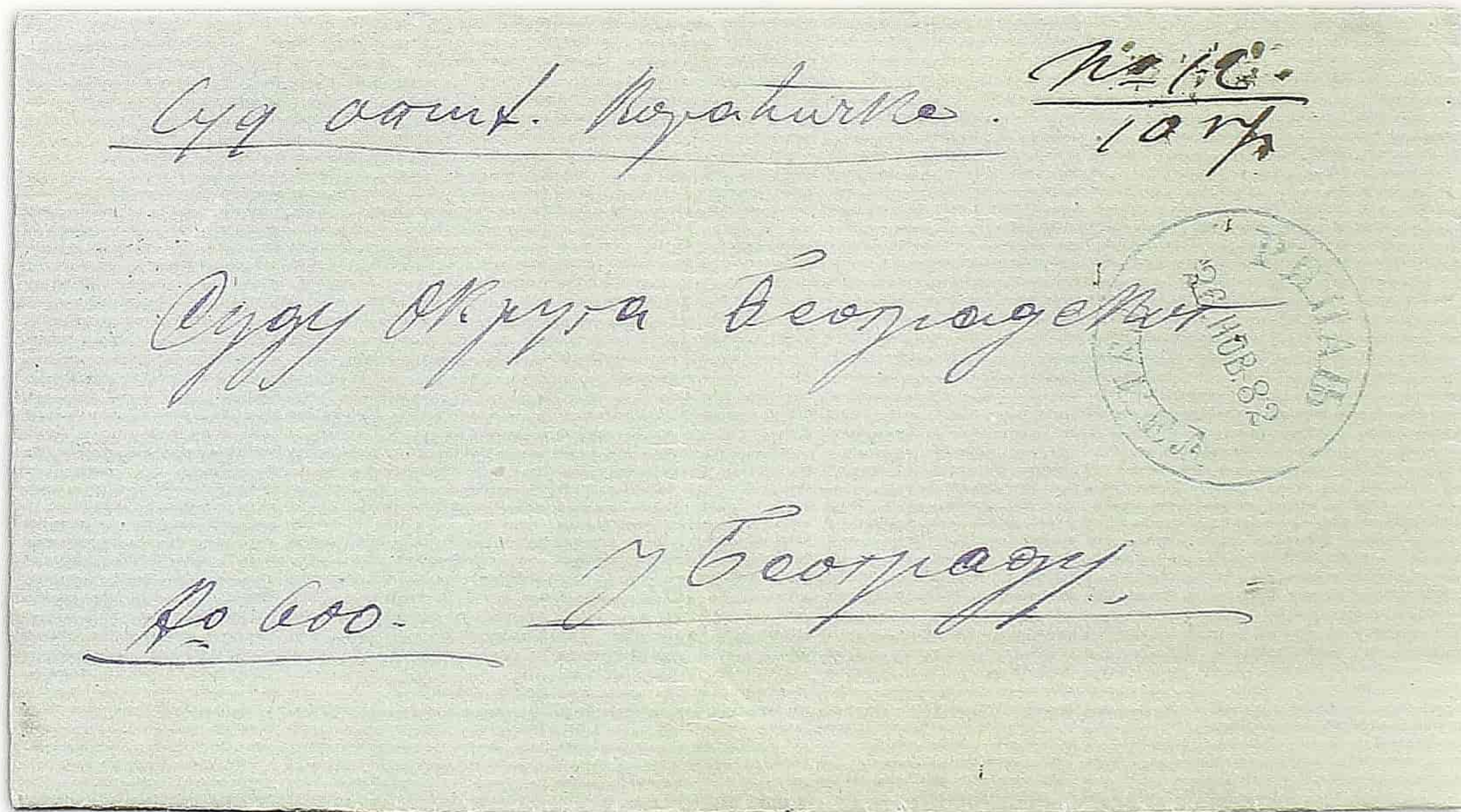
⁴Приказује стање какво је било у првој половини децембра 1882.

⁵У Србији је телеграфски саобраћај уведен 3. априла 1855. године, па је у периоду градње пруге Србија имала развијену мрежу Државног телеграфа.

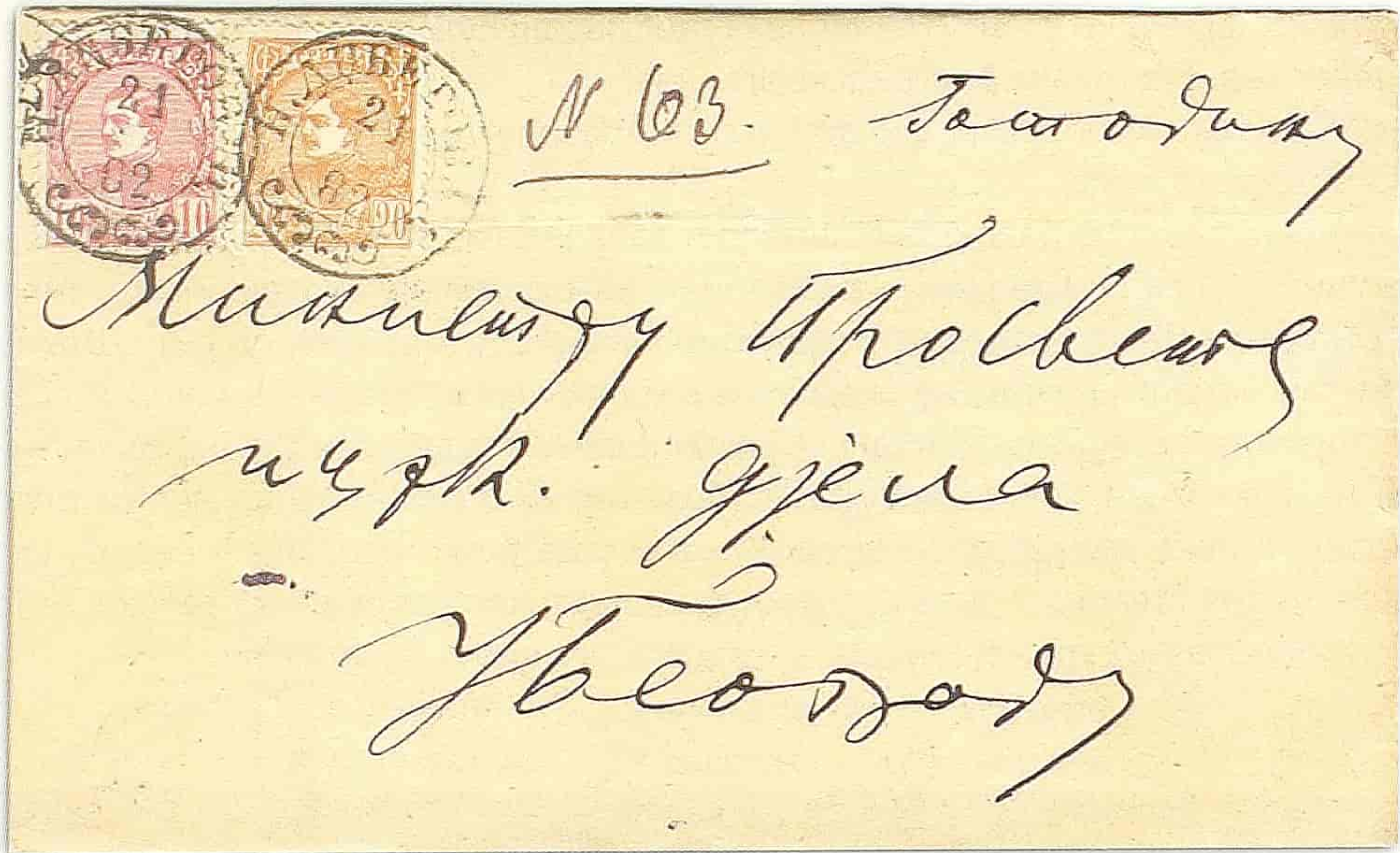

Сл. 4 (1882). Просто писмо (до 15 гр. тежине) "у међународној радњи", примљено у пошти Рипањ - Тунел, упућено за Монтекио Мађоре (Италија), Франкирано марком од 25 пара поништеном жигом Рипањ - Тунел у плавој боји. На полеђини писма транзитни жигови пошта: Београд, Беч, Трентино, и поште опредељења Монтекио Мађоре (колекција Александар Боричић)

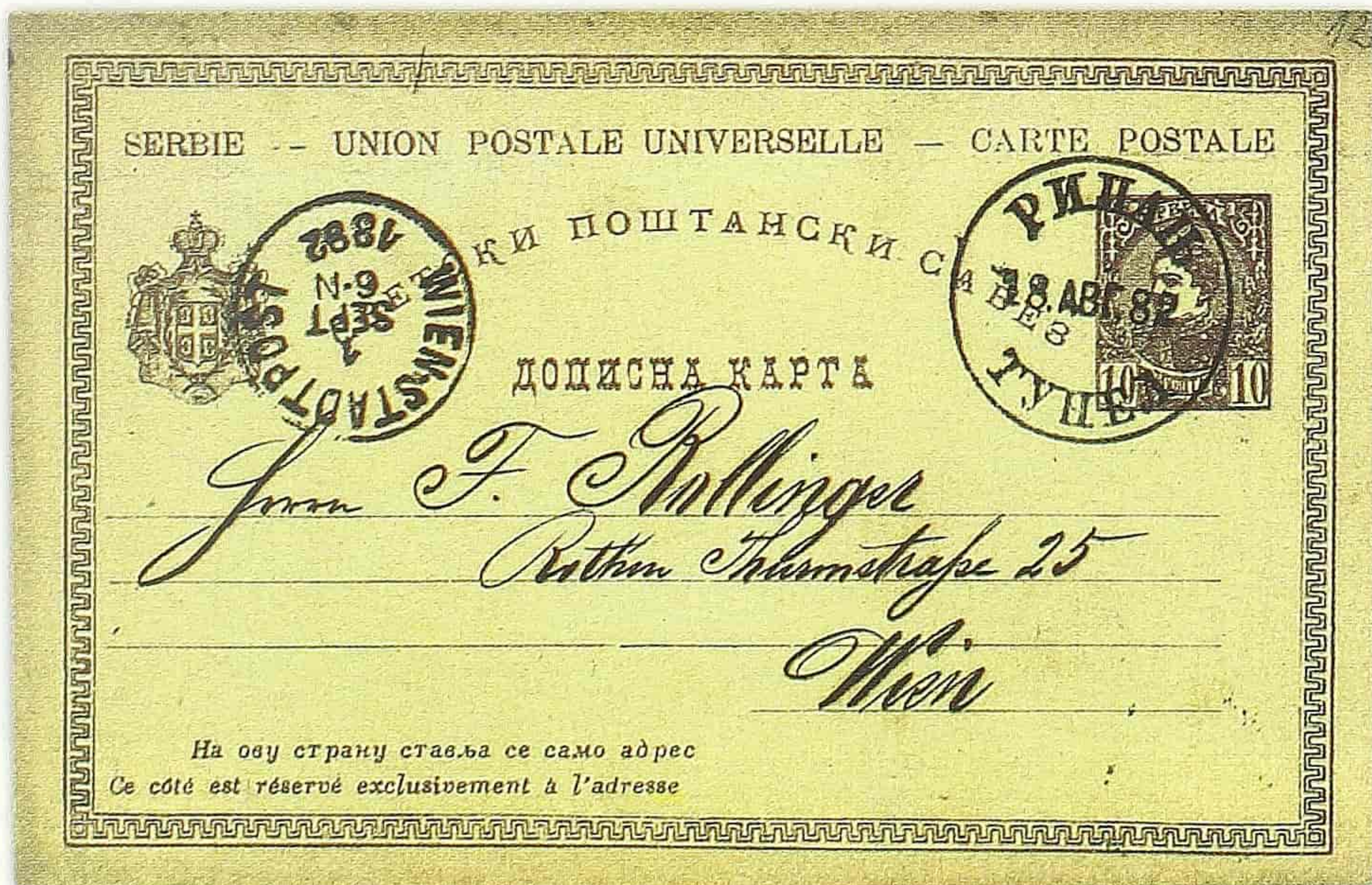
Још једно писмо из раног периода рада поште Рипањ - Тунел са жигом отиснутим у плавој боји.

Сл. 5 (26. НОВ. 1882). Писмо у службеној радњи (ослобођено од плаћања поштарине) примљено у пошти Рипањ - Тунел, послато за Београд. У овом примеру, пошта Рипањ - Тунел била је најближа месту Кораћица за предају пошиљке. (колекција Александар Боричић)

Сл. 6 1882. 21. децембар, писмо франкирано са 10 и 20 пара поништено жигом Н. АЏБЕГОВАЦ (колекција аутора)

Сл. 7 1882, Дописна карта са утиснутом марком са ликом Краља Милана од 10 пара послата за Беч. Жигосана плавим жигом РИПАЊ ТУНЕЛ 18. АВГ. 82.

У "шематизму" за 1884. годину (стање из 1883.), у одељку "ПОШТЕ", налазимо податаке о постојању пошта Аџбеговац, Рипањ-Тунел, и Сталаћ у којима "дужност поштару врши телеграфиста".

У одељку "ТЕЛЕГРАФИ" стоји: "На Рипањ-Тунелу врши дужност телеграфисте и поштар један телеграфиста главне београдске штације" ⁶.

У писму сомборском филателисти мр Ђорђу Антићу, писаном јануара 1940. године, Е. Дероко каже:

- Жиг "Рипањ тунел" је редак, та пошта постојала је само за време градње железничке пруге. Упутницу са тим жигом и са упутничким жигом, коју ви сада имате, видео сам код г. Сигмунда. Такву исту упутницу добио је, као што ми каже, од г. др Штајндлера. Жиг "Рипањ Тунел" ја имам на целом писму, али немам упутнички жиг. У последње време појавиле су се разне поштанске упутнице из осамдесетих година са упутничким жиговима који мени раније нису били познати; до њих је дошао већим делом др Штајндлер, а неке је узео г. Сигмунд. Како ја сада ретко одлазим у варош, ја тешко долазим до тих ствари, а право да вам кажем не могу да плаћам велике цене, које трговци после за њих траже. -

Сл. 8 1883. 30. септембар, вредносна поштанска упутница франкирана са паром марака од 20 пара поништене са округлим жигом РИПАЊ - ТУНЕЛ, и ретким жигом за вредносна писма ПОШТАНСКА УПУТНИЦА РИПАЊ-ТУНЕЛ. До сада једини познати примерак. (колекција аутора)

⁶ Податак наводи на закључак да се ради о државној пошти и телеграфу, а не о железничком телеграфу

Главна дирекција за грађење и експлоатацију прве српске железнице отворила је железничке штације телеграфске у Београду, Топчидеру, Реснику, Рипњу, Раљи, Влашкој, Међулужју, Кусатку, Паланки, Великој Плани, Лапову, Багрдану, Јагодини, Ђуприји, Параћину, Сикирици, Сталаћу, Ђунису, Корману, Алексинцу, Грејачу и Нишу.

Према чл. 10 правилника за железничке телеграфе, од 27 августа текуће године ЖБр. 2379, ове штације овлашћене су на примање и отправљање приватних депеша.

ПТБр. 10.232. Из поштанско-телеграфског одељења министарства народне привреде, 31 септембра 1884 године, у Београду.

Сл. 9 Објава у "Српским новинама" од 28. септембар 1884. према којој је Телеграфска железничка штација у Рипњу, од 27. августа 1884. г. могла је да прима и отпрема приватне телеграме.

"У Србији има свега 90 телеграфских штација, и то: 68 државних и 22 друштва за грађење и експлоатацију државне железнице" (цит. из шематизма за 1885. годину). Убрзо по отварању за јавни саобраћај пруге Београд - Ниш (3. септембра 1884) у Рипњу је почела са радом штација железничког телеграфа (сл. 10).

Друштвене су стације и то:

У Алексинцу.	У Међулужју.
» Багдану.	» Нишу.
» Београду.	» Паланци.
» Великој Плани.	» Параћину.
» Влашкој.	» Ра.џи.
» Грејачу.	« Реснику.
» Ђунису.	» Ришњу.
» Јагодини.	» Сикирици.
» Корману.	» Сталаћу.
» Кусадку.	» Топчидеру.
» Ланову.	» Туприји.

Према члану 10. правилника за жељезничке телеграфе од 27. Августе 1884. године ЖБр. 2379 који има силу закона, ове су стације обвезане да примају на отиравање приватне депеше:

- а. од свакога, ако у месту нема државне телеграфске стације;
 б. ако пак у месту постоји каква државна телеграфска стација, онда само од оних лица која са возом стижу, путују или пролазе.

Од државних пак стација примаће само оне приватне депеше, којих се примаоци налазе у рејону жељезничке стације.

Сл. 10 Детаљ из "Календара са шематизмом Краљевине Србије за 1885. годину"

Сл. 11 1884. 29. јануар дописна карта у домаћем саобраћају, жиг РИПАЊ-ТУНЕЛ, упућена за Београд. (колекција аутора)

Аутори књига о поштанским маркама и жиговима Краљевине Србије (Дероко⁷, Вишацки⁸, Мићовић⁹ и други) дају мало података о поштанским жиговима Нови Аџбеговац, Рипањ-Тунел и Сталаћ. Сви они наводе време употребе жига "1882-1884" као и податак да се ради о жигу велике реткости (R R R). Вишацки иде корак даље са новим податком, да је пошта "Рипањ Тунел" затворена 25. IX 1884. Овај датум се уклапа у став свих аутора да је пошта "Рипањ Тунел" престала са радом затварањем градилишта и пуштањем у редован саобраћај железничке пруге Београд-Ниш.

У одељку "Редовне, цивилне поште и жигови" своје књиге, др Мићовић¹⁰ за пошту "Рипањ-Тунел" наводи: "Од 1882 - 1884. српска државна пошта. Функционисала све године за време изградње железничке пруге Београд - Ниш". Из документа приказаног на слици 10¹¹ види се да је децембра 1884. у Рипњу постојала штација Железничког телеграфског друштва, али не и "Редовна, цивилна пошта".

ПОШТАНСКЕ ШТАЦИЈЕ НА ТРАСИ ПРВЕ СРПСКЕ ДРЖАВНЕ ЖЕЛЕЗНИЦЕ ТОКОМ ИЗГРАДЊЕ 1882 - 1884

Штација	Отворена	Затворена
Аџбеговац Нови, поштанско-телеграфска станица са ограниченом дневном службом	3. септ. 1882.	28. нов. 1883.
Рипањ - Тунел, поштанско-телеграфска станица са огр. дневном службом	16. авг. 1882.	5. септ. 1884.
Сталаћ, поштанско -телеграфска станица са огр. дневном службом	25. септ. 1882.	1. дец. 1883.

Извор: Објаве поштанско-телеграфског одељења министарства грађевина у "Српским новинама" 1882 - 1884

⁷ E. Derocco, Die Poststmpel von Serbien 180 bis 1921, Wien, 1936

⁸ Отварање пошта и месни поштански жигови у Србији 1840 - 1918, ПТТ Архив бр. 26, 1989

⁹ Др Војислав Мићовић, Србија 1804-1918 историја пошта и жигови, Београд, 2003

¹⁰ Исто.

¹¹ Према редакцијској напомени "Календар са шематизам" приказује стање какво је било у првој половини децембра претходне године.

Јован ПЕЈИН*

Проф. др Милан Радовановић

САВЕЗНИЦИ И СРБИ У ВЕЛИКОМ РАТУ (1916-1918) НЕМИ СВЕДОЦИ

Београд 2016.

На почетку излагања потребно је одмах рећи, ради се о књизи одабране али, за коришћење, неуобичајене архивске грађе коју је коментарима пропратио проф. др Милана Радовановића. Поред реченог видимо тематску оригиналност аутора у поимању сагледавања историјског процеса и сагледавање ове грађе, настале у време оружаног сукоба великих империјалних сила у који је, не желећи, учествовала Србија 1914-1918. године. Књигу је поделио на организоване целине: Савезници и Србија на Крфу...; Крф и Солунски фронт, Добровољци у српској војсци – Русија, Америка и Епилог. На крају је дао списак коришћене литературе. Нема имена архива нити имена збирке коришћене архивске грађе а сва презентована архивска грађа потиче из збирке Милана Радовановића као колекционара!

Србија, држава, народ и династија претрпели су заједно тешка страдања у овом рату, јер велике силе, оне које су је гурнули у рат као непријатеља и оне које су постали њени невољни савезници због својих империјалних интереса нису саосећали ништа са њом. Разумљиво је да су такав став имале агресорске Централне силе, али савезничка безосећајност је посебна – савезници а нису савезници! Речено прожима текст који прати архивску грађу и тихо препознатљиво провлачи овај осећај док се чита књига која је јединствена тематски – писма, документа, печати, фотографије и разгледнице кој и овако укомпонвани представљају целину.

Печати на писмима и документима са датумима и местима као и именима адресаната или институција су посебно значајни. Уобичајено је да се печат гледа као потврда да је докуманта оригиналан а садржај тачан. У овом случају, књиге професора Милана Радовановића не само да потврђују тачност отпреме, него иде корак даље, одређује простор где је докуменат настао, у неком месту у Албанији, условно речено, у расејању државе, војске и народа, потврђује када је пошиљка и којим поводом кренула на пут и зашто није стигла на време, где је задржана и колико. Подвућићемо из овог разлога слику војничког гроба на ком су поређана писма послата са разних страна а највише од оних који се надају војниковом повратку!

Наоко ситница, али у времену када је настао поједини акт и архивска грађа приватна и званична, у рату, печати који их прате служе као доказ о временском трајању историјског процеса.

Навели смо печат као потврду веродостојности и места настанка пошиљке, али поред

* Историчар – архивиста, стручни саветник Историјског архива Србије

печата присутне су поштанске марке, адресе приватних лица у избеглиштву, адресе војних команди, војних пошта, министарстава државе у избеглиштву не само на острву Крфу али и других државних надлештава у Паризу или другим градовима Француске и другим земљама у којима су постојала. Поред реченог приметне су адресе војних болница и све речено чини целину као збирка која помаже да се утврди још једна страна истине о Великом рату.

Зато можемо рећи да је ова књига првенствено, као што смо на почетку излагања рекли, књига о особинама архивске грађе пропраћена расправом аутора као појашњење онога што је ликовно или текстуално присутно у њеном садржају. Појашњења су дала резултат, заокружила су једну слику Србије непоражену у рату, слику ратне свакодневнице и зла коју одбрана истине чини величанственом каква је била српска која је бранила право народа на живот и опстанак!

Књига професора Милана Радовановића зато је део српске ангажоване историографије. Дуго, читав људски век, седамдесет година, није се смело отворено говорити о Србији и њеној улози у Великом рату или се говорило кроз зубе. Није се смела износити на светло дана улога српске војске у победи над Централним силама нити архивска грађа настала радом државе у избеглиштву и избеглих грађана. Такође кроз зубе су помињане српске војводе, регент Александар којег видимо на страницама књиге, избеглице као и школовање српске омладине на страни која је у циљу очувања државе и њене мисли посебно чувана. Ради се дакле о ангажованом делу не у смислу идеологије већ у смислу државне идеје и истине.

Аутор се снашао пред остацима агресивних идеолошки острашћених историчара који у овом рату успех Србије виде само као класну борбу а крај рата и стварање Југославије виде као победу српског милитаризма и великосрпске буржоазије, коју је занимало само лично богатство, и великосрпска идеологија, што никада није била истина нити је истина.

Нехотично, после изреченог става, излази да је проф. др Милан Радовановић покренуо низ питања, пре свега о исходу рата и његове стварности и судбина учесника кроз време када више не може да се даје идеолошка оцена Великом рату и документима насталим радом државних институција и појединаца, који су бринули своју службену и личну бригу али нису могли да је реше без печата институције и успостављених поштанских станица на територији Албаније, Грчке или Туниса. Милан Радовановић се дубоко ангажовао да створи слику прошлости на основу грађе коју је одабрао, која је још видљива свуда у бројним домовима, као диплома о одликовању или збирке фотографија претка или предака у униформи, на радном месту и у срединама у којима се крећемо. Ту су имена улица на Крфу и институција а затим следе споменици појединцима или догађајима уз свестрано упознавање са догађајима и токовима Великог рата. Докуменат писмо са адресом и печатом је споменар ауторовог поимања историјске истине. Једноставно презентована архивска грађа показује српско згариште из којег се рађа српски Феникс!

Приказана је прошлост у слици и симболима, записана места огромног простора Балкана иза којег стоји ауторов родољубиви понос.

Зато о универзитетском професору Милану Радовановићу можемо да кажемо да има широко поље духовне активности, није саможиви колекционар него оно што је сакупио

дели са културном и политичком читалачком публиком. Ово се види из текста који објашњава ликовне елементе архивске грађе која чува изглед догађаја забележеног у тренутку, лица и предела и не дозвољава заборав. Мирно можемо зато рећи да је у ауторовом ставу према овој врсти архивске грађе приказана тежња да одбиром прикаже слику рата и живота у рату не само војника него и грађана, чак и деце која су најчешће његове жртве! У свом поимању да досегне историјску истину главно исходиште његовог истраживања су обележја писама, адресе, печати, фотографије заједно са критиком њиховог садржаја којим понире у трагику рата. Наведено су главни елементи који привлаче његову пажњу и пред којима се нашао као човек који сретне нешто непознато а све говори о том непознатом као познатом. Милан Радовановић преузео на себе одговорност да то што је свима познато, а непознато је због скривања истине, именује на одређен начин као сведочанство које говори само по себи.

Трагедија рата, његово нечовештво је догађај који дели свет. Види се из садржаја и начина како је књига подељена и ауторовог књижевног прилога којим је разрадио детаље представљене и проучене архивске грађе коју је предао радозналим читаоцима, њеним садржајем дао је подстрек за даља истраживања.

Милан Радовановић, рекли смо, угледни професор Београдског универзитета и научник на гласу у Европи, да подвучемо техничких наука, написао је књигу коју може да напише само онај који верује у истину о свом народу. Пошао је од спољног обележја архивске грађе која настаје као споредан али важан производ управне и друге делатности – адресе и печати на писмима, разгледницама и записима на полеђини фотографија и маргинама докумената. Ови записи деловали су на аутора као магнети привукли су његово осећање духовности које носи у себи као осећање националне одговорности. Понео се као књижевник Милорад Панић Суреп када је са маргина књига молитвеника и требника сачуваних у манастирима и црквама написао књигу "Када су живи завидили мртвима" и описао живот Срба у временима ратова и устанака против Турака. Поређење није сасвим примерено али зато наслов јесте "Неми сведоци" прави је наслов овог изузетног дела. Песник би рекао да је наслов метафора, као историчар – архивиста тврдим да је наслов права мера садржаја његовог рада и свести о вредности онога што је изнео пред читаоце као и свега онога што ће као последица сазнања пронаћи у читаочевој свести.

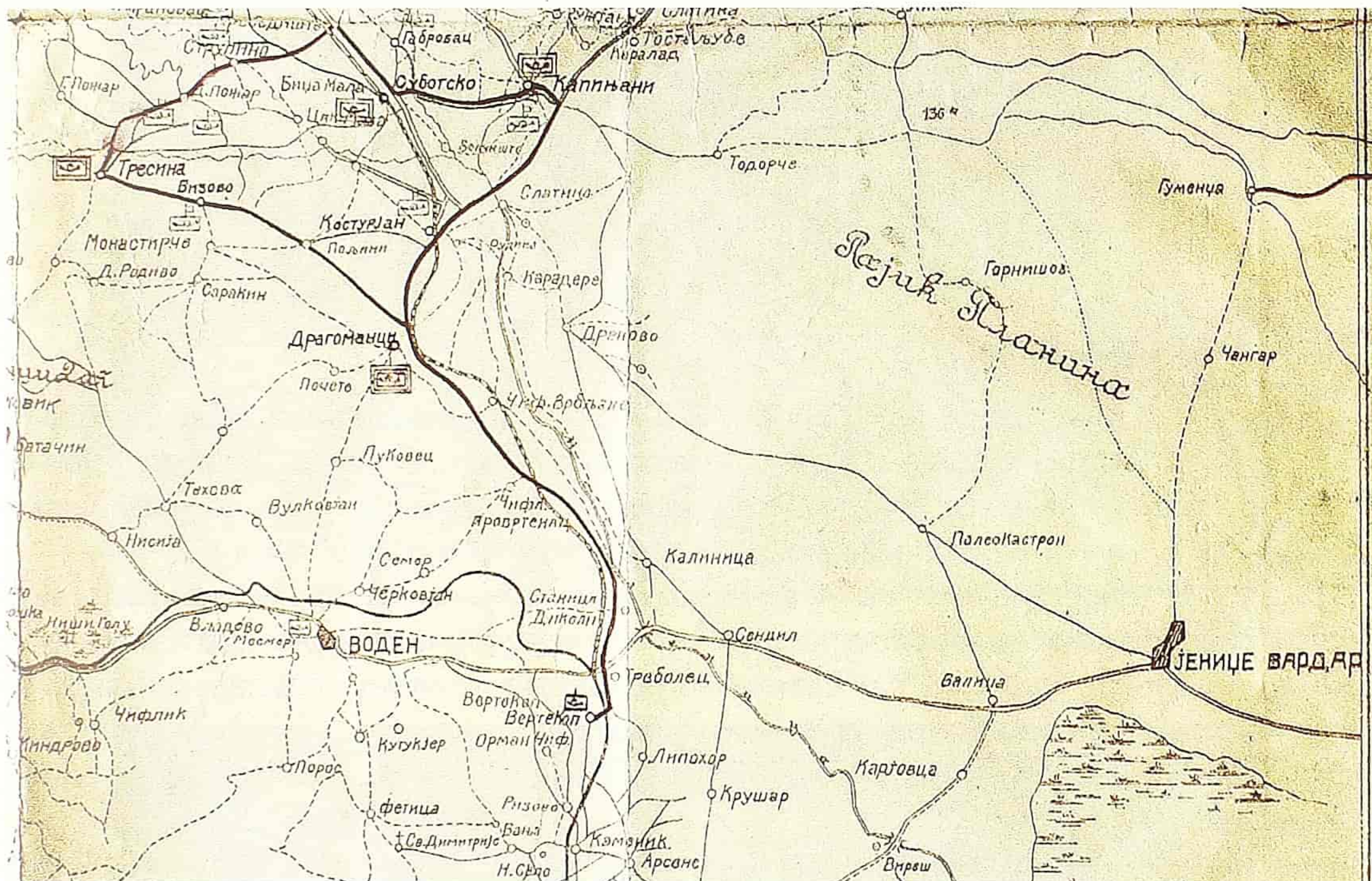
Рекли смо да је страдање српског народа због борбе за одржање и државност потискивана из историјске свести из идеолошких разлога које је и данас присутно у Београду али и Новом Саду, Крагујевцу, Нишу чак и Косовској Митровици, новој покрајинској престоници Срба! Не помињем жалосну Подгорицу, нити Бања Луку!

Све оно што је срболико, да додамо, је вековима гажено а што је најважније гоњена је и сама свест у главама самих Срба. Ова књига својом поделом како је аутор учинио, чини да свест и живот не буду ништа друго до излазак из мрака у који су Срби гурнути са жељом да никада не изађу из њега. Књига која је пред нама је зато гест, снажан гест и потреба самог аутора за досезање националне вертикале која је услед вишедеценијске идеолошке примитивне антисрпске дреке затурена у општој збуњености шта се Србима издешавало последњих седам деценија као народу.

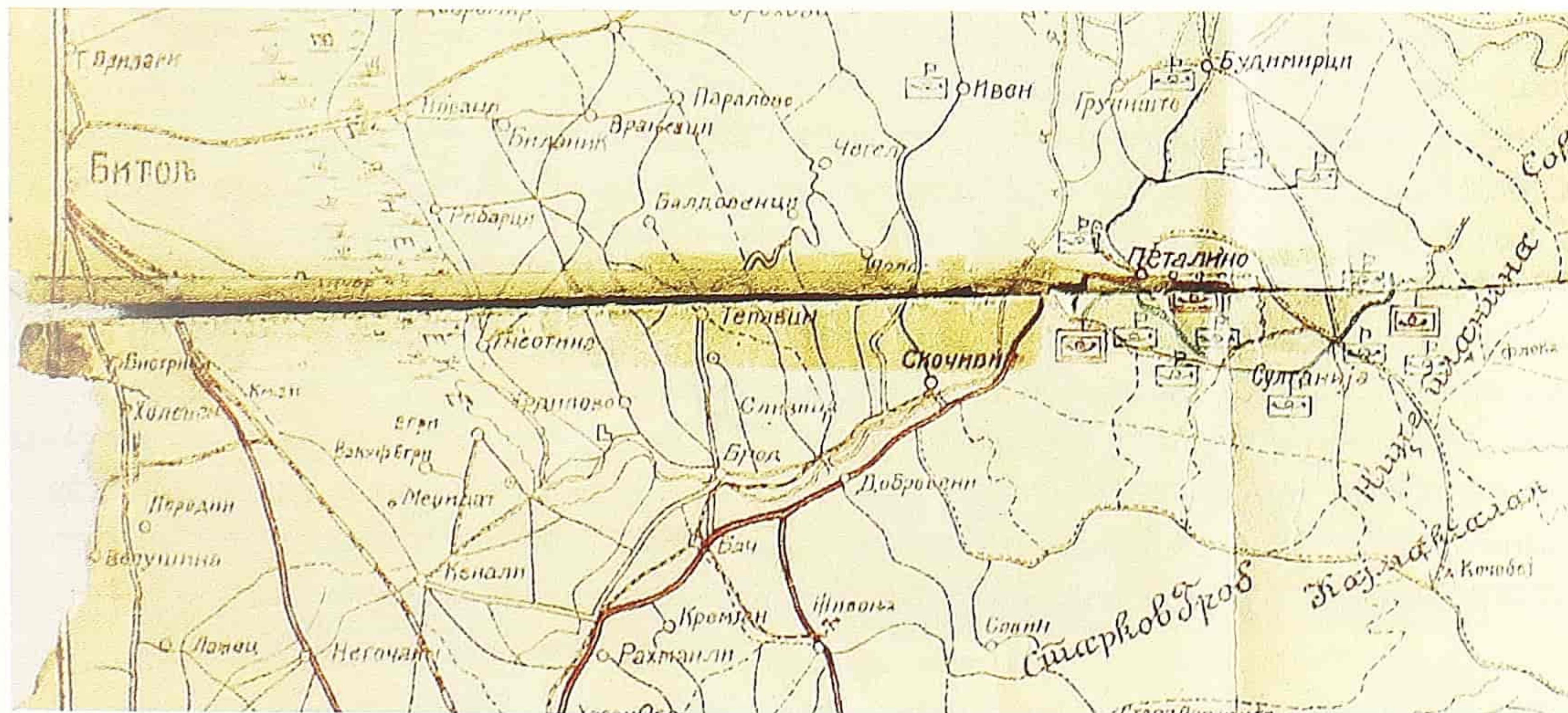
Књига проф. др Милана Радовановића представља историграфско трагање и задржава се на оним елементима докумената који својим ликовним садржајем представљају вредност и ознаку времена. Његова запажања упућују историчарима поруку да треба да се држе чврсто филозофије критике историје и да не дозволе идеолошки распуштено разводњавање.

То је оно што смо рекли на почетку, да је свака архивска грађа драгоцену за поимање времена поготову што се ради о стварности једног национа у Великом рату.

Дом војске 30. мај 2017.

Из књиге, слика 4.1.3.14: део карте који приказује српске положаје до којих је требало доставити пошту.

Из књиге, слика 4.1.3.15: део карте који приказује српске положаје (сектор Скочивир) до којих је требало доставити пошту.

Борђе РАДИЧЕВИЋ*

Проф. др Милан Радовановић

ТАРИФЕ И ПОШТАНСКА ИСТОРИЈА ДЕМОКРАТСКА ФЕДЕРАТИВНА ЈУГОСЛАВИЈА 1944 - 1945

(Крај чланка)

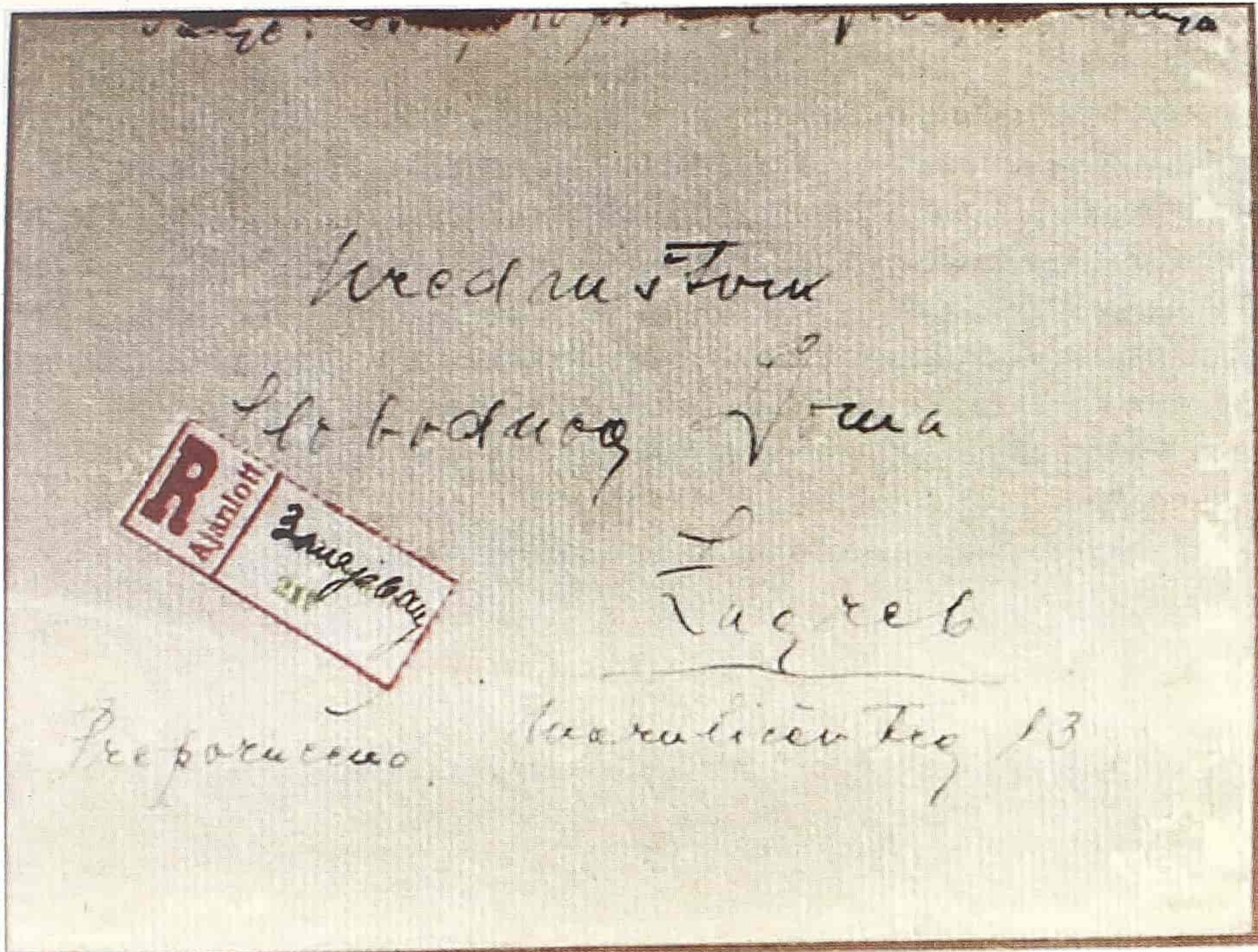
Прилогом у овом броју "ФИЛАТЕЛИСТЕ" приводимо крају одабрану тему, која временски обухвата веома кратак период (децембар 1944-јули/август 1945), који по свом значају, како општеисторијском тако и филателистичком, представља изузетно занимљиву тему.

Досадашњим прилозима (сликама означеним бројевима 1 до 24) односно избором поштанских објеката, које смо представити, покушали смо, а надам се и успели, да практично покажемо примену поштанских тарифа, важећих у том периоду. Прве, у српским окупационим динарима, важећим на до тада ослобођеном подручју, и наредне две с краја априла односно почетка маја 1945. године у динарима ДФ).

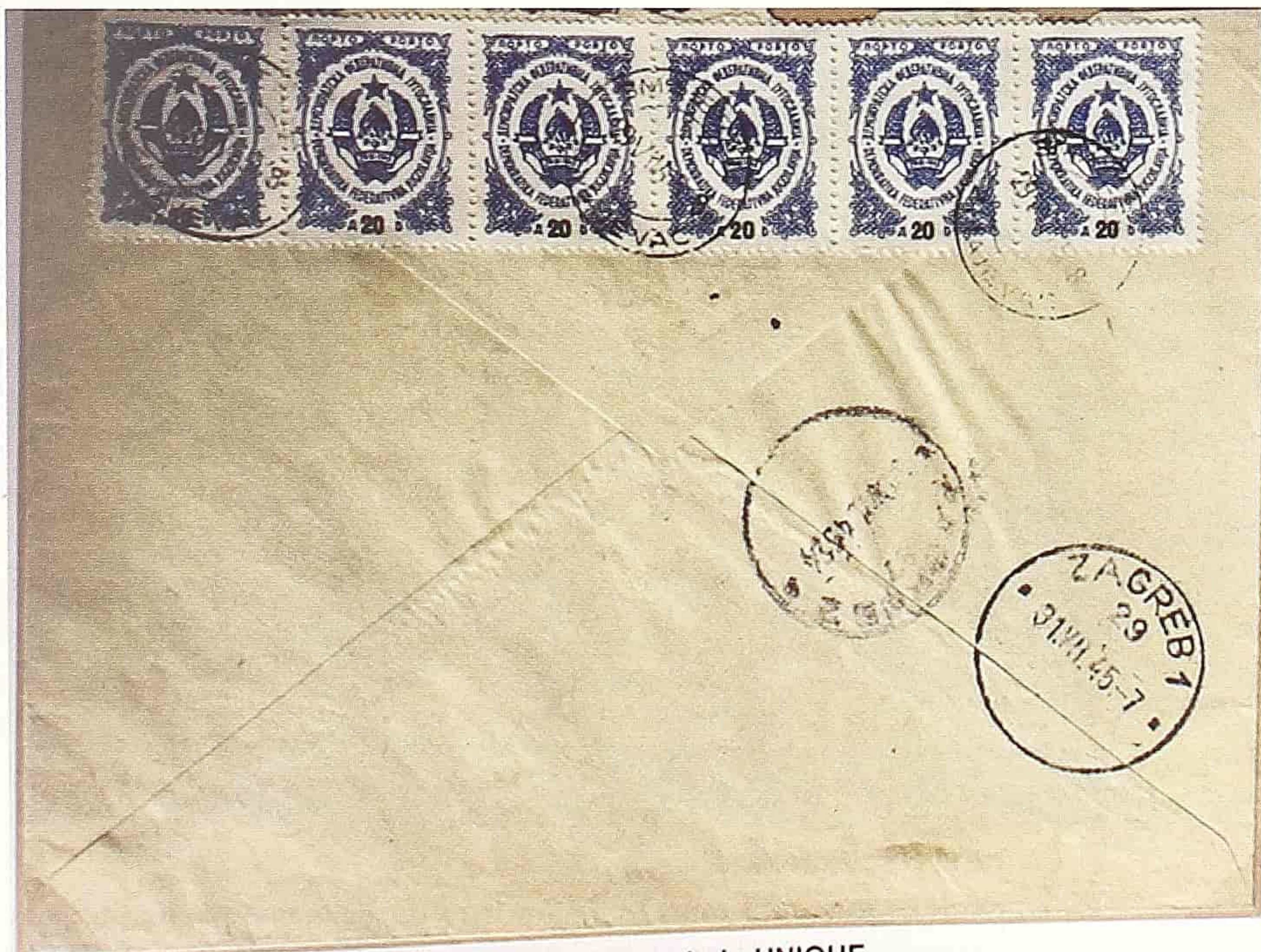
Иначе, интересовање за нашу тему постаје све веће, а свакако је од великог значаја признање, које је добио изложак колеге Александра Боричића на Светској изложби PHILATEPEI 16, оцењен са 87 бодова (LV).

Тему ћемо закључити једном занимљивошћу о поштанској целини од 5 српских окупационих динара са ликом Тита у маршалској униформи. Такође, приказаћемо још неке реткости, готово равне уникатној употреби порто-марке од 10 окупационих динара, издате 25. децембра 1944. године и приказане у претходном броју часописа на слици 14. Поштанска целина од 5 окупационих динара са мотивом Тито је коришћена дуже време по истеку важности свих издања у окупационим динарима (јули/август 1945), а да при томе није претиском истакнута њена промењена вредност у динарима ДФ) При томе, коришћена је у периоду важности 3 поштанске тарифе: децембар 1944 - април 1945, април - мај 1945 и мај 1945 - јануар 1946.

Као изузетну реткост подручја приказујемо употребу порто-марака у српским окупационим динарима, издатих сукцесивно од 13. фебруара до 3. марта 1945 тзв. "црних бројки". Ради се без сумње о уникатном објекту. Иако, су приказане порто-марке употребљене као редовна франкатура, овај објекат је изузетно значајан.

Слика 25 Предња страна препорученог писма упућеног из Змајевца (Војводина) 29. VII. 45 за Загреб са мађарском "R" налепницом.

Слика 26 Полеђина предњег писма франкирана са траком од 6 порто-марака од 20 окупационих динара укупне франкатуре 120 динара, жигосаних жигом Змајевца са већ цитираним датумом (3), те са долазним жигом Загреба "Загреб 1 29 31.VII. 45"(2).

Пажљивом анализом употребе марака и вредносница у посматраном периоду, уочено је да се изузетно ретко догађало да се на поштанском објекту истовремено нађу мешане франкатуре у окупационим динарима и динарима ДФЈ. Млађим колегама посебно скрећемо пажњу на то да је поштанским прописима из тих, као и ранијих времена, строго било забрањено франкирање маркама новијих издања, док се не утроше марке старијих издања. Поштански службеници су се стриктно држали тих правила.

Један такав изузетно редак поштански објекат већ смо приказали у прошлом броју часописа на слици 21 (доња слика), на којој је претиснута дописница „Вук“ од 2 динара + 3 динара, дофранкирана са паром марака од 2 динара ДФЈ. Овај поштански објекат је веома значајан.

На слици 27 којом иначе завршавамо прилог, приказаћемо још један такав објекат.

Letter from Skoplje to Sofija 28.IV.1945 – censored in Skoplje

Слика 27 Писмо франкирано маркама издања Маршал Тито од 10 окупационих динара (трака од 3, пар и соло марка) и марком истог мотива од 2 динара ДФЈ), упућено 28.IV.45 из Скопља за Софију, Бугарска. Печат цензуре у Скопљу и напомена црвеном оловком "Retur". Писмо је иначе једна од првих писмоносних пошиљки за иностранство из ДФЈ, будући да до 20. априла 1945. године поштански саобраћај према иностранству није био дозвољен.

На самом крају прилога желим да се захвалим колегама Александру Боричићу и Николи Љубичићу, који су објектима из својих збирки омогућили да тема добије највећи могући значај у најбитнијем - документационом смислу. Такође, велику захвалност дугујем Библиотеци Народне скупштине Републике Србије, која нам је пружила аутентичну документацију о поштанским тарифама из тог, као и из каснијих периода.

Потребе су налагале да се и у овом последњем наставку понове у целости све три прве поштанске тарифе Демократске Федеративне Југославије у за нас филателисте најбитнијим тарифним ставовима.

*Атестатор Савеза филателиста Србије

ПРВА ПОШТАНСКА ТАРИФА ДФЈ ВАЖЕЋА ОД ДЕЦЕМБРА 1944

(изостављене мање коришћене поштанске услуге)

Српски окупациони динар	
1. Писма	
а) у месном (локалном) саобраћају	5.-
б) у међмесном саобраћају	
- до тежине од 20 гр	10.-
- до тежине од 50 гр	15.-
2. Дописнице	5.-
3. Честитке	
-отворене	5.-
-затворене	10.-
4. Штампане ствари-тисковине	
-до 50 гр	5.-
-до 100 гр	10.-
5. Пословни папири до 100 гр	10.-
9. Поштанске упутнице	
-до износа од 1000 дин	10.-
-до износа 1000 до 2000 дин	20.-
-до износа 4000 до 5000 дин	50.-
11. Посебна руковања	
11.1 препорука (допунска такса)	15.-
11.2 експресна пошиљка (допунска такса)	15.-
11.3 пост-рестант пошиљка (допунска такса)	
-за обичне пошиљке	5.-
-за све друге пошиљке	10.-
12. Поштански обрасци	
-поштанска упутница	3.-
-завој за вредносна писма - мањи	5.-
- " " већи	10.-

**ПРВЕ ПОШТАНСКЕ ТАРИФЕ У ДИНАРИМА ДФЈ
ОД 20. АПРИЛА 1945. И ОД 10. МАЈА 1945.**

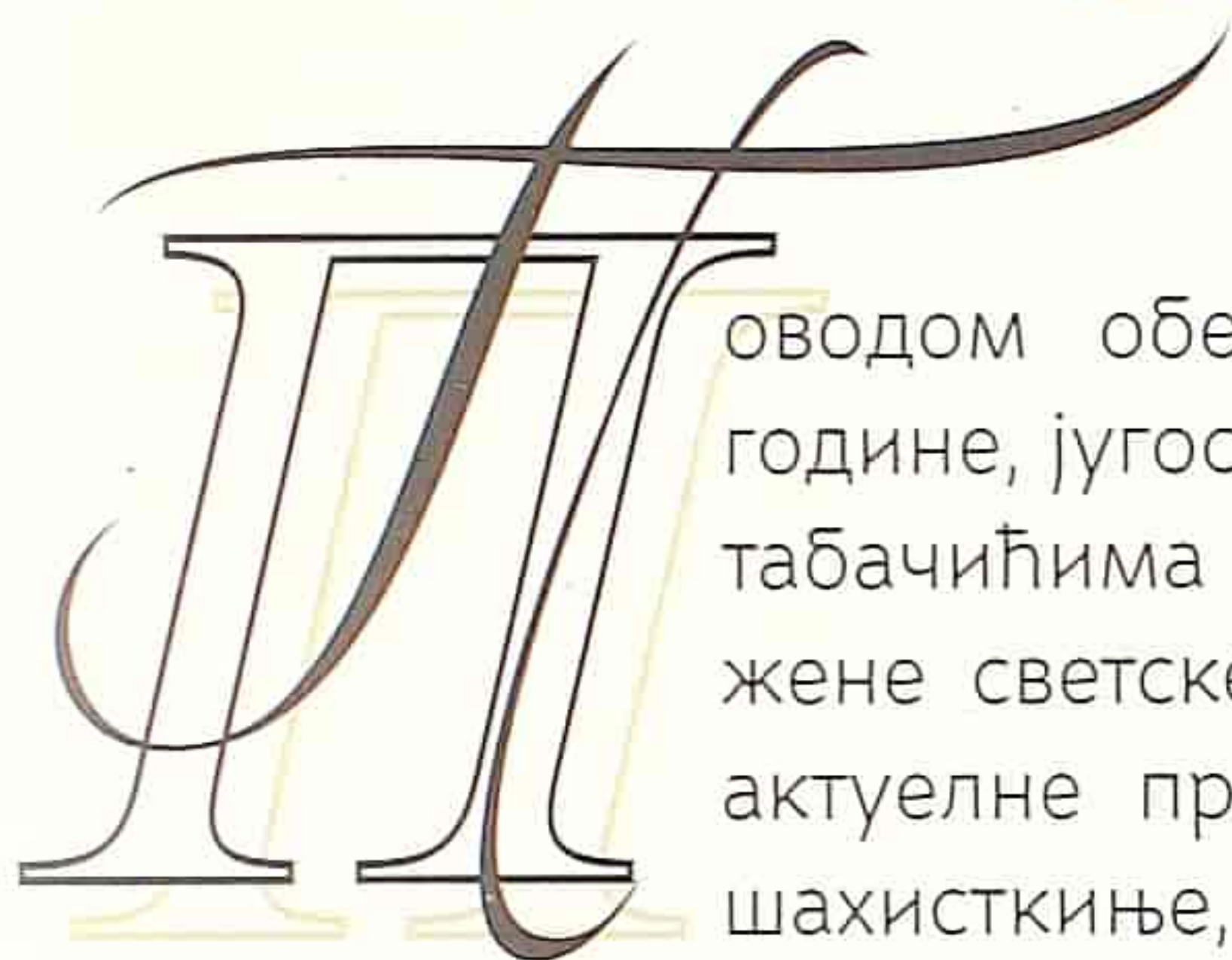
I Писма		
- у месном (локо) саобраћају		
- до 20 гр.	2.-	1,50
- за тежа писма важи тарифа за међумесни саобраћај		
- у међумесном саобраћају		
- до 20 гр.	3.-	2.-
- преко 20 до 50 гр.	4.-	3.-
.....		
- У међународном саобраћају	укинуто	
- до 20 гр.	5.-	4.-
- за сваких нових започетих 20 гр.	2.-	2.-
II Дописнице		
- у месном саобраћају	1,50	укинуто
- у међумесном саобраћају	2.-	-
- у месном и међумесном саобраћају	-	1.-
III Штампане ствари-тисковине		
У унутрашњем саобраћају		
- до 50 гр.	0,50	0,50
- преко 50 до 100 гр.	1.-	1.-
.....		
У међународном саобраћају		
- за сваких започетих 50 гр.	1.-	1.-

ПРВЕ ПОШТАНСКЕ ТАРИФЕ У ДИНАРИМА ДФЈ ОД 20. АПРИЛА 1945. И ОД 10. МАЈА 1945.

IX Препоручено руковање		
-у домаћем саобраћају	5.-	4.-
-у међународном саобраћају	6.-	5.-
XIII Поштанске упутнице у домаћем саобраћају		
-до 100 дин	3.-	3.-
-преко 100 до 500 дин	5.-	5.-
-преко 1000 до 2000 дин	9.-	9.-
-преко 4000 до 5000 дин	15.-	15.-
XV Вредносна писма у домаћем саобраћају		
а) такса по тежини - као код препоруч. писма исте тежине		
б) такса по вредности		
-преко 100 до 500 дин	без тарифе	
-преко 500 до 1000 дин	без тарифе	5.-
-преко 1000 до 5000 дин	без тарифе	10.-
XVIII Експресне пошиљке (на ужем доставном подручју)		
-за писмоносне пошиљке, вредн. писма и упутнице	5.-	4.-
-за пакете до 3 кг	15.-	10.-
XXVII Међународни купон за одговор	8.-	8.-
XXX Пост-рестант руковање		
-за писма и дописнице	1.-	1.-
-за препоручене и друге пошиљке	2.-	2.-
XXXV Поштанске вредноснице и обрасци		
-дописница за домаћи саобраћај	2.-	1.-
-дописница за међународни саобраћај	3.-	2.-
-пошт. упутница за домаћи саобраћај	0,50	0,50
- " " међународни саобраћај	0,50	0,50
-телеграфска упутн. за домаћи саобраћај	0,50	0,50
-царинска декларација	0,50	0,50
-завој за вредносна писма - мањи	1.-	1.-
- " " - већи	1,50	1.-

Проф. др Драгослав БУКАНОВИЋ и Јорам ЛУБИАНКЕР

СТУДИЈА ТАБАЧИЋА
 “ПРВАКИЊЕ СВЕТА У ШАХУ”*

Поводом обележавања Међународног Дана жена, 8. марта 2001. године, југословенска пошта издала је поштанске марке у шалтерским табачићима од осам марака са вињетом у средини. Марке приказују жене светске првакиње у шаху, почев од Vere Menchik све до тада актуелне првакиње Ksi Јун. На свакој марки приказан је портрет шахисткиње, њено име и године у којима је била светска првакиња. Аутор је сликар Радомир Бојанић. Назив државе, као и имена светских првакиња дати су на маркама наизменично латиницом и ћирилицом.

Сл. 1 Шалтерски табачић, без грешке

Убрзо по пуштању у промет откривена је грешка на неким табачићима, на марки са ликом Вере Менчик (у табачићу горе лево). Као што је наведено, Менчикова је била светски првак од 1927, до своје смрти, 1944. године. Међутим, на неким табачићима цифра "9" у "1944" изгледа оштећено, као што се може видети на слици датој ниже (преузето из табачића број 00363).

Сл. 2 мрака са грешком из табачића број 00093

Прелиминарни извештај о овој грешки дао је проф. др Д. Ђукановић (в. Chesstamp Review #103, July - September, 2001, pp. 114 и Fila Hobby M& M, 4/ 01, стр. 9), брзо после пуштања у оптицај овог издања. Од тада, више података постало је доступно, па смо последњих неколико година покушали да истражимо овај варијетет. Наиме, покушали смо да испитамо природу ове грешке и број примерака на којима се она појављује. Наши закључци су дати у даљем тексту.

ГРЕШКА, ВАРИЈЕТЕТ ИЛИ ОСОБЕНОСТ?

Уопштено говорећи, треба разликовати три врсте неправилности на одштампаним маркама: грешке, варијетете и особености.

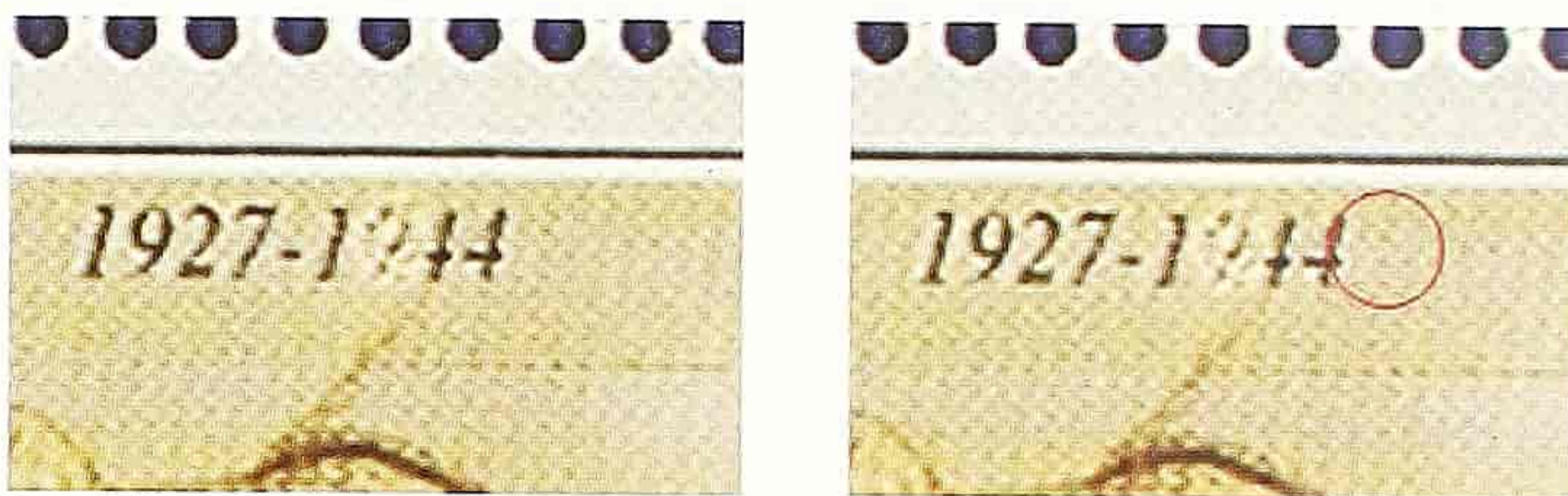
Грешка је када сасвим изостане једна фаза у штампи или када штампа није правилно изведена. На пример, недостатак боје је случај када одређена фаза у процесу штампања уопште није извршена. Грешке у зупчању су резултат једне од фаза која је лоше изведена. Типично је да се грешке јављају на целом штампарском табаку и то некада на само неколико њих, па чак и на само једном штампарском табаку.

Варијетети штампарске плоче настају приликом прављења копија са оригиналног нацрта, приликом формирања читаве штампарске плоче за цео табак марака. Једна од копија у штампарској плочи може садржати ненамерну промену на цртежу, коју је често тешко уочити. Такав варијетет ће се појавити на сваком примерку марке у табачићу на истој позицији. Добро познати примери варијетета у шаховској филателији су "четири прозора" на Бугарској марки из 1958. и варијетет на марки Кубе из 1951: "Josf" (уместо "Jose").

Особеност је општи назив за све друго што одступа од идеалног на одштампаним маркама. Могућности су бројне, али уобичајени примери су варијације боја, мрље настале услед присуства честица прашине или других нечистоћа, набори папира и друге.

Имајући све ово у виду, произилази да уочена појава на овој југословенској шаховској марки, у ствари, није грешка, јер је строго ограничена на једну марку у табачићу. Неко може мислити да је ово варијетет, али наш закључак је да је она, у ствари, особеност. Овај закључак произилази не само из анализе нумерисања табачића, већ и из ближег прегледа марака у табачићу.

Претпоставимо да је цифра "9" на штампарској плочи оштећена. У том случају штампани табачић требало да буде савршен у сваком другом погледу. Али, ако се пажљиво прегледа марка Вера Менчик, може се видети да је позадина око "9" у светлијој нијанси смеђе боје. У ствари, изгледа да постоји кружна површина (ореол) светлије мрке боје која окружује "9", и протеже се до цифре "4" у „1944“. На тај начин и цифра "4" изгледа мало оштећена. На слици испод обележили смо црвеним кружићем оштећено подручје, које је кружног облика.

Сл. 3

Можемо закључити да се нешто, по свакој прилици, комад прљавштине, нашао на штампарској плочи и проузроковао овај проблем у току штампања, све док плоча није прописно очишћена, па је реметилачки објекат једноставно одстрањен или отпао. Таква појава током процеса штампања се назива „особеност“.

Ако ова тврдња изгледа неубедљиво, погледајмо табачић број 00093, који је откривен „у последњем тренутку“ пре него што ће овај чланак да оде у штампу. Овде је промена далеко изразитија него на било ком другом табачићу који смо видели. Осим тога, када погледамо полеђину табачића видимо да је папир много тањи на том месту, у ствари, готово провидан.

Чињеница да је проблем динамички, а не статички, доказује да ово није варијетет плоче. Верујемо да је табачић број 00093 био је један од првих који је штампан после тренутка када је честица прљавштине доспела на плочу. Што је више табачића излазило из штампарске машине ова особеност се постепено смањивла, док се на крају није сасвим изгубила.

Сл. 4 Табачић са грешком и детаљ полеђине марке са особеношћу

ШТАМПАЊЕ И НУМЕРИСАЊЕ

Марке је штампао Завод за израду новчаница (скраћено „ЗИН“), југословенска штампарија у којој је штампан велики број југословенских и српских марака и новчаница. Сваки штампарски табак садржи 4 шалтерска табачића. Укупан број од 10.000 штампарских табака даје тираж од 40.000 пригодних табачића ових марака. Табачићи су штампани техником вишебојног офсета, на кредастом папиру, са белом мат гумом и према нашим сазнањима, затим пребачени на другу машину где су нумерисани. На трећој машини табачићи су зупчани. Сечење (одвајање) појединачних табачића извршено је на посебној машини.

Постоје два логична начина нумерисања табачића током таквог штампања. Један је да се означи први штампарски табак са бројевима 00001, 00002, 00003 и 00004. У

другом сви бројеви ће бити већи за 4, 00005 - 00008, и тако даље. Други, далеко чешћи начин је да се први штампарски табак означи бројевима 00001, 10001, 20001 и 30001. Сваки следећи штампарски табак садржаће табачиће нумерисане у растућем редоследу по 1 (00002 - 10002 - 20002 - 30002), до последњег који ће садржати бројеве 10000, 20000, 30000 и 40000.

Док се са сигурношћу не утврди који је метод коришћен, прилично смо сигурни да је то био овај, други. Не само да је далеко чешћи, већ је и у складу са нашим налазима. Претпоставимо да се нека особеност јавља на плочи на првој позицији у штампарском табаку. Метод 1 би значео да ће се особеност у штампању јављати само на табачићима са бројем 1, 5, 9, итд, и да никада не треба очекивати ту грешку на табачићима са парним бројевима. С друге стране, метод 2 подразумева да се особеност може и треба да појави на узастопним бројевима (табачића). Прегледање табачића овог издања, које смо извршили, указује на закључак да је примењен други метод нумерисања.

ВЕЛИКИ БРОЈЕВИ НА ТАБАЧИЋИМА

Поменули смо да је одштампано укупно 40.000 табачића. Током нашег истраживања испитали смо 155 табачића, што је нешто мање од 0,4%. Ово може изгледати мали број, али је довољан да се дође до неких значајних закључака. Треба напоменути да су многи табачићи исцепкани односно марке раздвојене. Такве марке су током година поштански употребљаване, а коришћене су и за прављење коверата Први дан и максимум карата, или су у колекцијама сакупљача који воле сакупљање појединачних марака. Када се табачић исцепка, његов број на маргини је изгубљен, и не може да буде укључен у оваква истраживања.

Следећа табела сумира резултате испитивања табачића са бројевима већим од 10000, који су се налазили на позицијама 2, 3 и 4 на штампарском табаку. Кратко речено, особеност се уопште не појављује ни на једном од ових табачића. Табела би требало да статистичке поткрепи ову изјаву.

Опсег бројева табачића	Број испитаних табачића	Број табачића са особеношћу
10001 – 20000	19	0
20001 - 30000	30	0
30001 - 40000	5	0

Вредно је напоменути да је највећи број на табачићу који смо видели 31000. Претпостављамо да су неки од табачића са већим бројевима коришћени приликом израде коверата Први дан.

МАЛИ БРОЈЕВИ НА ТАБАЧИЋИМА

Бројеви табачића од 00001 до 10000 били су посебан предмет нашег истраживања. Испитали смо 101 табачић у овом опсегу (1%), и добили доста компликоване резултате. Особеност се јавља, нестаје, поново јавља итд. Следећа табела резимира наше налазе:

Партија	Особеност	Број испитаних табачића	Најнижа нумерација	Навиша нумерација
А	Не	2	00013	00017
Б	Да	25	00055	00385
Ц	Не	38	00488	01850
Д	Да	10	02101	02151
Е	Не	1	02402	02402
Ф	Да	1	03755	03755
Г	Не	24	04082	09952

Код табачића са најнижим бројевима нумерације особеност о којој овде говоримо не постоји (партија А). Затим смо од нумерације 00055 констатовали њено прво појављивање, све до нумерације 00385 (партија Б). Затим се ова особеност губи (секција Ц), па поново појављује (партија Д). Партије Е и Ф су веома збуњујуће, јер садрже само по један испитани табачић. Коначно, почевши од броја 04082 особеност нестаје, и није уочена на табачићима са вишим бројевима од њега.

Како можемо да објаснимо ову необичну поделу на више партија? Ако је извор проблема заиста честица прљавштине, онда проблем може да се појави траје и нестане. Све друго противречи овој логици.

Верујемо да одговор лежи у процесу штампања који је претходно описан. Табачићи су нумерисани на другој машини у односу на ону на којој су штампани. Само изузетно велике штампарије, од којих се већина се налазе у САД, су опремљени аутоматском машином која преноси табачиће један по један из машине за штампање на следећу машину. У већини штампарија то се ради ручно. Дакле, током рада са машине за штампање мануелно се преносе свежњеви одштампаних табачића до машине за нумерисање. Запослени, који није могао бити свестан постојања ове веома мале особености допринео је да дође до овакве расподеле партија. Стога је сасвим могуће да је тзв. партија Е (или партија Ф) заиста садрже само један табачић који се случајно нашао на погрешном месту.

КОЛИКО ТАБАЧИЋА ПОСТОЈИ СА ИСПИТИВАНОМ ОСОБЕНОШЋУ?

У овом тренутку можемо навести само доњу и горњу границу, под претпоставком да не постоје друге партије које до сада нисмо открили. Представили смо два екстремна случаја, која смо у приступу означили као "минимално" и "максимално", где се ове одреднице односе на број табачића са испитиваном особеношћу.

У минималистичком приступу партија Б садржи 331 табачића (од броја 00055 до броја 00385), партија Д - 51 табачић (од броја 02101 до броја 02151), а партија Ф садржи само један табачић. Тако смо дошли до минималног броја табачића са испитиваном особеношћу 383.

На другој крајности, максималистичком приступу атрибуирали смо 470 табачића партија Б (почиње са бројем 00018 а завршава са бројем 00487), 542 табачића у партији Д (од броја 01860 до броја 02401), и 1.679 табачића у партији Ф (од броја 02403 до броја 04081). Укупно 2,691 табачић.

Дакле, под претпоставком да нема неких нових чињеница, постоје најмање 383 табачића са испитиваном особеношћу, а највише 2.691 таквих табачића. Користећи интуицију, верујемо да би стварни број требало да буде испод 1.000, али у овом тренутку то не можемо доказати.

ШТА ЈЕ СЛЕДЕЋЕ?

Наставићемо да истражујемо ову појаву трагајући за подацима - табачићима са и без испитиване особености.

Можете нам помоћи у нашем истраживању. Ако имате неки овакав табачић код куће или га видите код неког сакупљача, молимо погледајте: да ли садржи или не описану особеност и Који је број тог табачића? Ако нам своје налазе доставите, бићемо у стању да дамо обухватнију слику ове особености.

Дакле, молимо вас да пошаљете своје налазе на адресе: dragoslavdj@sbb.rs и / или lu-bianiker@gmail.com

* Рад A Study of the Yugoslavia 2001 sheet је објављен у Chesstamp Review # 165, Jan-Mar 2017, pp: 6/11

Изложба Српска Африкијада, детаљ

др Тивадар ГАУДЕЊИ*

ОЗБИЉНИ ПРОПУСТИ У ПРИГОДНИМ ФИЛАТЕЛИСТИЧКИМ ИЗДАЊИМА СРБИЈЕ

1. Увод

ви примећујемо да у пригодним издањима Републике Србије има пропуста. У наслову је коришћена реч озбиљни, јер више крупних пропуста је довело до тога да су се значај и атрактивност наших пригодних издања (марака, блокова, максимима карти - СМ и коверата првог дана - FDC...) деградирани међу филателистима. Уколико се настави овакав тренд деградираће се ниво наших пригодних издања на ниво издања арапских шеиката током прошлог века. Искрено се надамо да до овога неће доћи и да ће разум и професионализам надвладати над површношћу. Овим чланком желим да укажем на неке пропусте одговорне за насталу ситуацију са пригодним маркама Србије у нади да ће се видети како је критика добронамерна и да ће се грешке тј. пропусти исправити. Критика је можда оштрије и краће изречена, али није био циљ бити оштар на речима, него концизно и децидно са примерима указати на пропусте.

У овом зачараном кругу пропуста смо именовали првенствено две институтције:

- * Министарство трговине, туризма и телекомуникација;
- * РЈ "Србијамарка" у оквиру ЈП "Пошта Србије";

Делимично на овој листи се могу наћи и штампарије којима је поверен посао штампања марака од стране ЈП "Пошта Србије". За штампање пригодних издања, али као налогодавац посла одговорност је ипак на ЈП "Пошта Србије" која је склопила уговор за ову врсту посла.

2. Министарство трговине, туризма и телекомуникација

Члан 64. Закона о поштанским услугама (Сл. гласник РС бр. 18/05, 30/10) гласи:

(1) Министарство сироводи политику Владе у области поштанских услуга, прописује и утврђује услове за ошочињање обављања делатности, прописује услове за одржавање и унапређење обављања универзалне поштанске услуге и врши надзор над применом овог закона и прописује донетих на основу овог закона.

(2) Министарство утврђује план издавања пригодних поштанских марака и вредносница, као и мотиве редовних издања поштанских марака и вредносница.

По правилу ресорно Министарство утврђује план издавања пригодних поштанских марака и вредносница као и мотиве за сваку годину. "Правилник у утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и вредносница и мотива редовних издања поштанских

марака и вредносница" се објављује крајем године у Службеном гласнику РС.

Правилник који излази сваке године не поставља се на сајт ресорног Министарства, у директоријум "Документа", поддиректоријум "Подзаконски акти". Доступан је већ застарели "Правилник о утврђивању Плана издавања пригодних поштанских марака и вредносница и мотива редовних издања поштанских марака и вредносница за 2016. годину" док ничег за 2017.г. нема (приступ: 10.5.2017).

Свакако критеријум за састављање програма издавања пригодних поштанских марака и вредносница је следећи (на основу дописа из ресорног Министарства):

Пригодним поштанским маркама се обележавају годишњице као што су: 50, 75, 100, 125, 150 као и свака наредна двадесетпетогодишњица, и истим промовишу најзначајнији историјски, културни, друштвени, спортистички, хуманистички јубилеји и догађаји, годишњице рођења знаменитих личности, природне вредности и лепоте Србије, национални паркови, предели од изузетног значаја, споменици природе и туристичке дестинације.

2.1. Непоштовање обележавања годишњица

На основу горе наведеног правилника може да се констатује грубо кршење овог правилника сваке године. Самим тим на овај начин се неадекватно генерише већи број издања пригодних марка. Најсвежији примери су ванредно издање поводом "30. Београдског маратона" или редовно издање "25. годишњица од оснивања Организације за црноморску економску сарадњу".

Слично је за серије без икакве пригоде. Неке серије излазе без обележавања икаквог јубилеја и логике, сама реч пригодна марка упућује да је значајан датум у питању. Најсвежији пример тога је серија "Великани српског глумишта". Када је већ била намера да издају пригодне марке да прослављеним глумцима, зашто нису повезали уз неки јубилеј на основу правилника? Позоришта имамо у већем броју што се аутори нису потрудили на наћу неко позориште које слави адекватан јубилеј за пригодну марку и да се то повеже у неку причу. На овај начин се непотребно генерише већи број пригодних издања марка. За овакве прилике постоји опција персонализоване поштанске марке.

2.2. Игнорисање неких битних јубилеја у Србији и од стране Унеска

Веома често долази до игнорисања битних годишњица. Неке битне годишњице су обележаване прошле године на националном нивоу, нпр. Српска академија науке и уметности је славила 175 година (цела година је била у обележавању јубилеја), 300 година је било од битке код Петроварадина (чак је у Музеју града Новог Сада била поставка – идеална прилика за промоцију марке) итд. Међутим, пригодне марке на ову тему није било. Док годишњице УНЕСКА би по правилу требало све испоштовати, али се то не дешава (нпр. 2014. је била Међународна година кристалографије али није издата пригодна марка).

2.3. Неозбиљан прилаз тематици марке

Ове године је издата серија "Градови Србије" одабир је пао на Београд, Нови Сад и Ниш. Када већ ове године излази пригодно издање (блок) са мотивом Београда ("150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу") зашто дуплирати ствари, тачније издавати марку са веома сличним мотивима (Београд)? Уместо да се обрати пажња да неколико средњеевропских држава ове године издаје пригодну марку поводом 300 година од рођења Марије Терзије, могли су поменути јубилеј искористити за издање "Градови Србије" на којима би били представљени они градови којима је Марија Терезија доделила статус града. Овако серију "Градови Србије" не можемо повезати (или није назначено да се везује) за неку пригоду (под 2.5. је детаљније о томе писано).

2.4. Непрофесионалност у вези текстова поводом пригодне марке

Текст које је одобрило ресорно Министарство налази се на полеђини FDC-а. Веома често текст који је одобрен написан је неадватним речником и стилем. Најсвежији је пример серија "Градови Србије" - полеђина FDC-а када се као новосађанин запрепастимо какве информације пишу везано за историју мог града, које су благо речено упитне и писане у стилу "википедије" (сл.1).

GRADOVI SRBIJE – Novi Sad

Na severnim obroncima Fruške Gore, na samoj granici Bačke i Srema, na obalama Dunava i Malog bačkog kanala, ušao se Novi Sad.

U prošlosti centar srpske kulture, nadaleko čuvena „Srpska Atina“, Novi Sad je danas drugi grad u Srbiji po broju stanovnika i administrativni centar Autonomne pokrajine Vojvodina. Osnovani su ga Kelti u 4. veku pre n. e. na desnoj obali Dunava, na mestu današnjeg Petrovaradina. Rušili su ga Huni i Avari, osvajali Ostrogoti, Gepidi i Langobardi, bio je pod vlašću Vizantinaca i Franaka, deo Bugarskog carstva i srednjovekovne Kraljevine Ugarske.

Otomanskoj imperiji pripadao je do Velikog bečkog rata (1683-1699), kada ga osvajaju Austrijanci, koji zabranjuju građanima pravoslavne veroispovesti da stanuju u Petrovaradinu. Srbi zbog toga 1694. osnivaju novo naselje na levoj, bačkoj obali Dunava – Racku varoš (Ratzen Stadt), koju su zvali još i Petrovaradinski šanac (Peterwardeiner Schantz). Bogati građani Racke varoši, Srbi, ali i Nemci, Jevreji, Mađari, Jermeni, Bugari, Cincari i Grci otkupili su, 1748. godine, za 80.000 rajnskih forinti svoj grad i on postaje slobodan kraljevski grad sa zvaničnim imenom Novi Sad (lat. Neoplanta) i pravom na sudsku, izvršnu i zakonodavnu vlast kao i na samostalno ubiranje poreza.

I u današnje vreme Novi Sad i njegovi stanovnici žive svojim, posebnim, laganim tempom. I nije potrebno mnogo da bi se osetila istinski tolerantna, multikulturalna, kosmopolitska duša grada. Da bismo se uklopili u ritam i saživeli sa duhom grada, dovoljno je malo uspoñiti, opustiti se, prošetati se od Trga Slobode, na kojem su spomenik Svetozaru Miletiću, Gradska kuća i katolička crkva Ime Marijino, do Zmaj Jovine ili Dunavske ulice, sa znamenitostima kao što su Vladičanski dvor, Tanurdžićeva palata ili Gradska biblioteka i čitaonica; ili popiti piće u ulici Laza Telečkog, pa obići Petrovaradinsku tvrđavu i njene lagume; uživati na peskovitom Štrandu, potom probati izvrsna fruškogorska vina i alasku čorbu u nekom od restorana na Ribarskom ostrvu, a onda pogledati neku od odličnih predstava u Srpskom narodnom pozorištu; zaigrati uz tamburaški orkestar ili uz najmoderniju muziku na jednom od najboljih evropskih festivala, Egzitu, obići fruškogorske manastire, uživati u dečijoj graji na Zmajevim dečjim igrama ili, jednostavno, uživati u Dunavskom parku.

Umetnička obrada maraka: mr Boban Savić, akademski slikar.

CITIES OF SERBIA – Novi Sad

Novi Sad, a city nestled on the northern slopes of the Fruška Gora mountain, at the very borderline between Bačka and Srem and on the banks of the Danube and the Small Bačka Canal. The centre of Serbian culture in the past, known far and wide as *Serbian Athens*, Novi Sad is today the second largest city in Serbia by population and the administrative centre of the Autonomous Province of Vojvodina. It was founded by the Celts in the 4th century B.C., at the right bank of the Danube, at the location of the present-day Petrovaradin. The city was devastated by the Huns and the Avars, conquered by the Ostrogoths, Gepids and Langobards, ruled by the Byzantines and the Franks, and made part of the Bulgarian Empire and the mediaeval Hungarian Kingdom.

Novi Sad belonged to the Ottoman Empire until the Great Vienna War (1683-1699), when it was conquered by the Austrians, who prohibited the Orthodox population from living in Petrovaradin. For this reason, the Serbs founded in 1694 a new settlement on the left, Bačka bank of the Danube – Racka Varoš (Ratzen Stadt), also known as the Petrovaradin Trench (Peterwardeiner Schantz). The rich citizens of the Racka Varoš, mostly Serbs but also Germans, Jews, Hungarians, Bulgarians, Armenians and Greeks, redeemed in 1748 for 80,000 Rheinische forints their city, which became a royal free city with the official name Novi Sad (Latin: *Neoplanta*) entitled to autonomous judicial, executive and legislative authority, as well as to the independent tax collection.

Nowadays still, Novi Sad and its citizens live at their special, leisurely pace. It does not take much time to feel a truly tolerant, multicultural, cosmopolitan soul of the city. To fall into the rhythm and integrate in the spirit of the city, it is enough to slow down a little, relax, take a stroll from the Liberty Square where the monument to Svetozar Miletić, the City Hall and the Name of Mary Church (Roman Catholic) are located, up to the Zmaj Jovina or Danube Street, with sights like Episcopal Palace, Tanurdžić's Palace or the City Library and Reading Room; or have a drink in the Laza Telečki Street and visit Petrovaradin Fortress and its dungeons; enjoy in the sandy Štrand, taste exquisite wines from Fruška Gora and fisherman's soup in some of the restaurants on the Fishermen's Island and then see one of the remarkable performances in the Serbian National Theatre; dance with the tamburitz orchestra or with the most modern music at one of the most prestigious European festivals – EXIT, visit the monasteries of Fruška Gora, enjoy in the children clamour at the Zmaj Children Games, or just enjoy in the Danube Park.

Artistic realization of the stamps: MA Boban Savić, academic painter.

2.5. Непоштовање тематике серије пригодних марака

Честа појава је непоштовање тематике у садржају пригодних серија. Изгледа да у већини случаја код серијала "Наука" ово је постала пракса. Најчешће се објављују марке неких средњих или основних школа (често без јубилеја из правилника) или уметничких установа које се не могу повезати са науком. Примери су од прошле године (50 година Математичке гимназије у Београду и 225 година Карловачке гимназије). Какве се то научни пројекти који се реализују од стране гимназија? За неупућене из ресорног Министарства - то су образовне институције.

Слични су примери непостојећег доприноса науци нити немају икакве везе са науком поједине уметничке или музичке академије (примери из 2012: 75 година Музичке академије у Београду и 75 година Академије ликовних уметности у Београду). Може ресорно Министарство да одобри серијал марака "образовне институције" или академије уметности у оквиру већ постојећег серијала "уметност".

2.6. Серије без икакве пригоде

Неке серије излазе без икакве пригоде, јубилеја и логике, без обзира што су недавно издате марке са веома сличним или истим мотивима. То ће бити случај за серијом "Љубичевске коњичке игре" која је у програму за ову годину, а пригодна серија (поводом 50. Љубичевских коњичких игара) је била издата 2013. За овакве предлоге постоји опција персонализована поштанка марка.

2.7. Серије веома сличне тематике

Често се уочава да се марке веома сличне тематике објављују исте године. Овим само долази до непотребно већег броја издатих марака уместо квалитетне селекције на мотивима једног издања. У издањима поред серије са традицијом "Радост Европе" (чије претеча је била "Дечја марка") реактивира едисија са сличном тематиком "Дечја марка". Евидентно је да ове серије могу да се обједињују у оквиру већ постојеће серије "Радост Европе".

2.8. Враћање марке у промет

Пошто се избегава франкирање поштанским маркама и овим чином интересовање за марке опада, веома је добар пример урађен од стране Поште Српске који су донели правилник да све пошиљке упућене у иностранство морају да се франкирају поштанским маркама.

3. РЈ "Србијамарка" у оквиру ЈП "Пошта Србије"

Друштвено предузеће „Југомарка“, које се бавило емисионом политиком и издавањем поштанских марака, 2010. ушло је у састав ЈП ПТТ „Србија“ (данашња ЈП "Пошта Србије") Радна јединица са истим основним делатностима, под називом „Србијамарка“.

3.1. Датум излажења пригодних издања

Већина пригодних издања требала би да се везује за одређене датуме (дане у години) померање је могуће ако је нерадни дан на претходни радни дан. Овим би се излазило у сусрет уколико је планирана промоција марке да иста може да се организује. Ово се првенствено односи на Светски дан заштите животне средине који се обележава 5. јуна. Наука би требало да се везује за Дан науке (национални је 10 јул, међународни је 10. новембар). Серијал Музејски експонати би требало да се везује за Међународни дан музеја за који је одређен 18 мај. Серија заштићене врсте би требало да се везује за Међународни дан заштите животиња - 4. октобар, за Дан марке би могли да се одреде датуми издавања новинских (13. мај), редовних (13. јул) или пригодних (21. септембар) марака итд.

Поред наведеног веома елегантно би могле да се на интернет страници Поште поставе бар 10 дана раније и најаве нова пригодна издања, чиме би се свакако привукла пажња заинтересованих да купе или пошаљу пошиљку на дан излажења пригодних издања. То би чак било неопходно да се уради пошто је проблем ванредних издања евидентан. Други проблем је кашњење од неколико дана излазака званичних FDC-а (пример је 125. година Српског геолошког друштва из 2016. године). Од раднице Србијамарке сам добио усмено објашњење да им штампарија није доставила FDC-еве. Овакве ствари се јасно дефинишу у уговорима и за свако непоштовање уговора оштећена страна има право на велику новчану одштету.

3.2. Информације о тиражу пригодних издања

Тираж пригодних утврђује Србијамарка и то објављује у програму издања за дату годину. Овај програм се на жалост такође не поставља на сајт Поште у директоријум Филателија из непознатог разлога.

Тако, ко није успео да дође до штампаног примерка, неће имати ни информацију о тиражу пригодних издања. Даљи проблем представљају ванредна издања пошто она нису описана у програму. О тиражима FDC-а и CM-а само можемо да нагађамо, јер не постоји званична информација. Уколико већ Србијамарка нема интерес да штампа каталог, може бар да употпуни преглед годишњих издања и овим садржајима (за марке, блокове, FDC, CM) и учини их доступним на својим порталима у виду PDF докумената.

3.3. Серијски бројеви

Серијски бројеви су у принципу механизми заштите и контроле. Серијским бројевима најчешће су једино опремљени шалтерски табаци (нај)веће номинале у серији. Зашто нису и марке мањих номиналих вредности у серији није нам познато. Блокови су веома често без серијског броја (нпр. ванредно издање: XXXI Олимпијске игре - Рио де Жанеиро 2016). Други проблем представља систем нумерације. Штампане се врши обичним нумератором који чак некад и размаже бројеве а о естетском утиску не вреди причати (нпр. 150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу). Већина пригодних издања у Европи више од 10 година већ користи бар-кодове или дводимензионалне (2D или QR) кодове. Ове врсте кодова могу да садрже поред серијског броја табача и све битне информације о пригодном издању (назив, број марака у серији, тираж, први дан употребе, аутор(е) ликовног или графичког решења, тип штампе, врста папира, зупчање). Имали смо пример да се на блоковима серијски број одштампа на полећини (пре гумирања) блока, како се естетски утисак блока не би нарушавао. У неким земљама (са разлогом) и званични FDC и CM је снабдевен серијским бројем (негде на полећини коверте оштампан бар-код, или 2D-код или друга солуција као што имамо пример Поште Републике Српске, који користе специјални печат - нумератор за овакве послове).

Fédération
Internationale de Philatélie

3.4. Недостатак обавезног садржаја на пригодним издањима

Често срећемо да се код неких серија код којих се подразумева коришћење признатих логотипова (нпр. UNESCO, EUROPA, Европска заштита природе итд.) овај обавезни садржај изостави, примера ради код издања за 2016 "Европска заштита природе" није стављен међународни лого и скраћеница WWF ни на марци, ни на коверти, ни на пригодном жигу првог дана (сл. 2).

Сл. 2.

3.5. Механизми заштите

Пошто и пригодне марке представљају наплату поштанских услуга требале би да имају статус сличан хартијама од вредности. Већина пригодних издања је штампана на обичном (кунстдрук) папиру у технологији вишебојног офсета. Раније су постојали чак и водени жигови, данас када се веома елегантно може решити са неким специјалним папирима, фосфорним бојама и комбинацијама различите врсте штампе, UV лаковима итд., поставља се логично питање, због чега се једноставно уговором не обавезује штампарија на неке врсте заштите пре него што им се повери посао израде марке?

3.6. Макулатура, есеји итд

Дефинитивно се макулатура, есеји и сличне ствари у великој колични појављују на тржишту. Најбољи примери су да у каталозима поједних аукција постоји посебан поднаслов за марке из Србије под именом: Пробе, есеји и незупчане марке. Требало би да постоје анекси уговора да уколико се такве ствари појаве на тржишту нека штампарија плати велику одштету како би се у штампаријама на овакве ствари обратила пажња.

3.7. Годишњи преглед издања

Србијамарка још није издала каталог поштанских марака, нити имамо назнаке да ће у ближој будућности бити издат каталог поштанских марака.

Раније овај преглед је веома коректно рађен од стране "Југомарке", као и у првој години рада под именом "Србијамарке", тако да свако може да има увид, преузме и одштампа годишњи каталошки преглед марака. Похвално је да је постваљен на сајт Поште у одељку "Филателија" у поддиректоријуму под именом "Архива марака", обрађени период је од 1991 до 2010 године. Једини недостатак је што ње дат тираж за FDC и CM и није додата напомена да уколико серија садржи знак цртача тј. гравер, која је то марка у табаку.

Једина информација о издатим маркама је одштампани годишњи преглед издања, а на сајту Поште у одељку Филателија поддиректоријуму под именом "Пригодне поштанке марке" дат је илустративни преглед издања пригодних поштанских марака по годинама. На сајту Поште, у одељку Филателија под именом "Пригодне поштанке марке" где је дат годишњи преглед пригодних марака и блокова, ова информација је свакако за филателисте незадовољавајућа и непотпуна, јер ни изглед вињета није објављен, док од текстуалног дела садржи само назив пригодне серије. Велики пропуст поред ових штурих информација је што се сајт нередовно ажурира и уместо каталошког броја објављен је редни број марке у датој години чиме се ствара даља конфузија.

Србијамарка штампа поред програма издања и годишњи преглед издатих марака ранијих година. Ко не успе да га набави, може једино да скенира или фотокопира јер није стављен на сајт Поште. Веома је графички лепо урађен, али је садржај незадовољавајући. Ако се већ стваљају пригодне марке требало би да се објаве и вињете (макар умањено).

Најбоље решење би било да се уради наставак (почев од 2011. године) каталогизације марака по годинама и систему како је рађено од 1991 до 2010., (на белој основи како се при штампи не би извлачило непотребно пуно тонера), допуњено информацијама о тиражима за FDC и CM, као и напоменом о позицији евентуалне марке са знаком цртача у табаку. Довољно би било да се годишњи каталози објављују само у виду PDF документа слободног за преузимање са одговарајућег сајта, па би тако постојао званични документ са свим потребним подацима за филателисте и заинтересоване.

3.8. Текст на страном језику

Код доста издања уочавамо да пропратни текст на страном језику (на ободу табака или полеђини FDC-а) није адекватан, што се уочава код имена, јер је раније правило било да се нека имена и презимена прилагођавају датом страном језику и тако су препозната на тим језицима. Примера ради др Аћим Медовић (серија Наука - 2015) на страном језику је објављивао радове и препознат под именом Dr Joachim Medovich (исправно је написано у тексту на полеђини FDC-а) док на рандовима уз текст на страним језицима је коришћено име у употреби на српском језику: Др Аћим Медовић, што не би требало тако да буде...У случају географских назива и топонима, уколико не постоји већ устаљени назив на страном језику (нпр. Дунав) имена се не преводe. У случају серије "100-годишњица битке на Кајмакчалану" из 2016 преведен је топоним на енглески као Kaumakchalan (сл. 3.); овакав назив не може да се нађе у стручној исправно написаној публикацији на енглеском језику (на грчком: *Kaimaktsalan*; на турском: *Kaumakçalan*, на бугарском: *Каймакчалан* i модерна бугарска транслитерација *Kaumakchalan* која је дата на у енглеском тексту). Веома често се сусрећемо на полеђини FDC-а да текст на енглеском језику није писан у духу језика (дефинитивно да преводиоцу није енглески језик матерњи, нити је урађено лекторисање са лекторима коме је матерњи језик енглески).

Сл.3.

3.9. Дистрибуција и продаја пригодних издања

Суочавамо се са чињеницом да пригодне марке у слободној продаји са сигурношћу можемо купити само у једној улици у Србији (то је Таковска у Београду, продавница Филателија и филателистички шалтер Главне поште). Дешава се да поједине поште имају понеке серије марака, али није сигурно да имају тражену серију. Наравно, при већини филателистичких друштава могуће је наручити и купити марке по номиналној вредности. Свесни смо да се филателистичка друштва и клубови гасе и самим тим мања је доступност пригодних и редовних издања поштанских марака. Већ уходано у региону функционише web shop филателије преко сајта поште у неким земљама.

Тако се у Аустрији картицом плаћени материјал уколико је наруџбина већа од 20 евра бесплатно шаљу наручиоцу, док за испоруке мањих износа наплаћују поштарину. У Хрватској бесплатна је достава у пошту коју купац одреди или се наплаћује достава на личну адресу. Код нас не постоје овакве услуге Поште, мада би волели да имамо и овакву могућност куповине. Тако да само можемо маштати да марке купимо у жељеној количини у жељеној пошти на дан емитовања.

4. Закључак

Пропусти евидентно постоје код пригодних издања Србије. У овом тексту смо указали на неке гореће пропусте које директно дотичу филателисте и имиџ домаћих издања. Обе институције које су задужене за реализацију пригодних издања путем одобравања и састављања годишњих планова, израде и дистрибуције пригодних филателистичких издања могу да раде боље, међутим за ово је потребна већа посвећеност послу и одговорност руководећих структура, које, у савлађивању свих потешкоћа на конструктивну сарадњу филателиста увек могу рачунати.

Резиме

У раду су указани најочљивији пропусти пригодних филателистичких издања Републике Србије. Две институције су именоване, који су по закону или на основу правилника им је поверен посао.

Везано за рад Министарства трговине, туризма и телекомуникација најкрупнији пропусти се везују за: 1. непоштовање обележавања годишњица; 2. Игнорисање неких битних јубилеја у Србији и од стране Унеска; 3. Неозбиљан прилаз тематици марке, 4. Непрофесионалност у вези текстова поводом пригодне марке; 5. Непоштовање тематике серије пригодних марака; 6. Серије без икакве пригоде; 7. Серије веома сличне тематике; 8. Враћање марке у промет.

Везано за рад РЈ "Србијамарке" у оквиру ЈП "Пошта Србије" најкрупнији пропусти се везују за: 1. Датум излажења пригодних издања; 2. Информације о тиражу пригодних издања; 3. Серијски бројеви; 4. Недостатак обавезног садржаја на пригодним издањима; 5. Механизми заштите; 6. Макулатура, есеји итд.; 7. Годишњи преглед издања; 8. Текст на страном језику; 9. Дистрибуција и продаја пригодних издања.

У раду су указани ови пропусти са примерима и дат неки од савета да се исте ствари уклоне.

Summary

In the philatelic commemorative issues of Serbia several problems were evident. The plan, issue and distribution of commemorative stamps is in responsibility of two institutions: the Ministry of Trade, Tourism and Telecommunication; and the WU "Srbijamarka" at PE Post of Serbia.

At the Serbian Ministry of Trade, Tourism and Telecommunication identified the following problems: 1. The ignoring the year of anniversary which have to be marking; 2. The ignoring of some important national and UNESCO anniversaries; 3. Unappropriate way of presentation the thematic of the stamp, 4. Unappropriate texts regarding the description of stamps; 5. Wrong contents of the thematic issues; 6. The issues which are not related to any kind of commemorative events; 7. Issues of very similar thematics; 8. Stamps have to be more use for postage dues

At WU "Srbijamarka" at PE Post of Serbia the following problems were identified: 1. The issuing date for stamps; 2. Information about the circulation of commemorative issues; 3. Serial numbers of stamps; 4. Missing contents of commemorative issues; 5. The security mechanisms of stamps; 6. The problems related to the proofs, essays etc.;

7. An annual overview of issues; 8. The description of text related to commemorative issues on foreign language(s); 9. The distribution and availability of stamps in the market. In the paper these crucial problems related to commemorative issues described (with some recent examples) and advices given to avoid them.

* др Тивадар Гаудењи, научни сарадник у Географском институту „Јован Цвијић“ САНУ

МЕЂУНАРОДНА ИЗЛОЖБА ФИЛАТЕЛИСТИЧКЕ ЛИТЕРАТУРЕ "ITALIA 2018"

Марка из италијанске серије Piazze d'Italia, издање 2016. 8 vrednosti

Федерација италијанских филателистичких друштава организује Међународну изложбу филателистичке литературе "Italia 2018", која ће бити одржана у Милану у марту 2018, у оквиру филателистичког догађаја Milanofil (велики трговински сајам са међународним учешћем). Колекционари, аутори, издавачи, вебмастери из целог света могу да конкуришу са књигама, часописима, сајтовима, филателистичком опремом и софтвером.

Међународни жири ће применити новине у оцењивању, па ће поред награде за истраживање и образовање доделити и награду за откриће; жири ће имати довољно времена за квалитетан рад и оцењивање изложеног материјала.

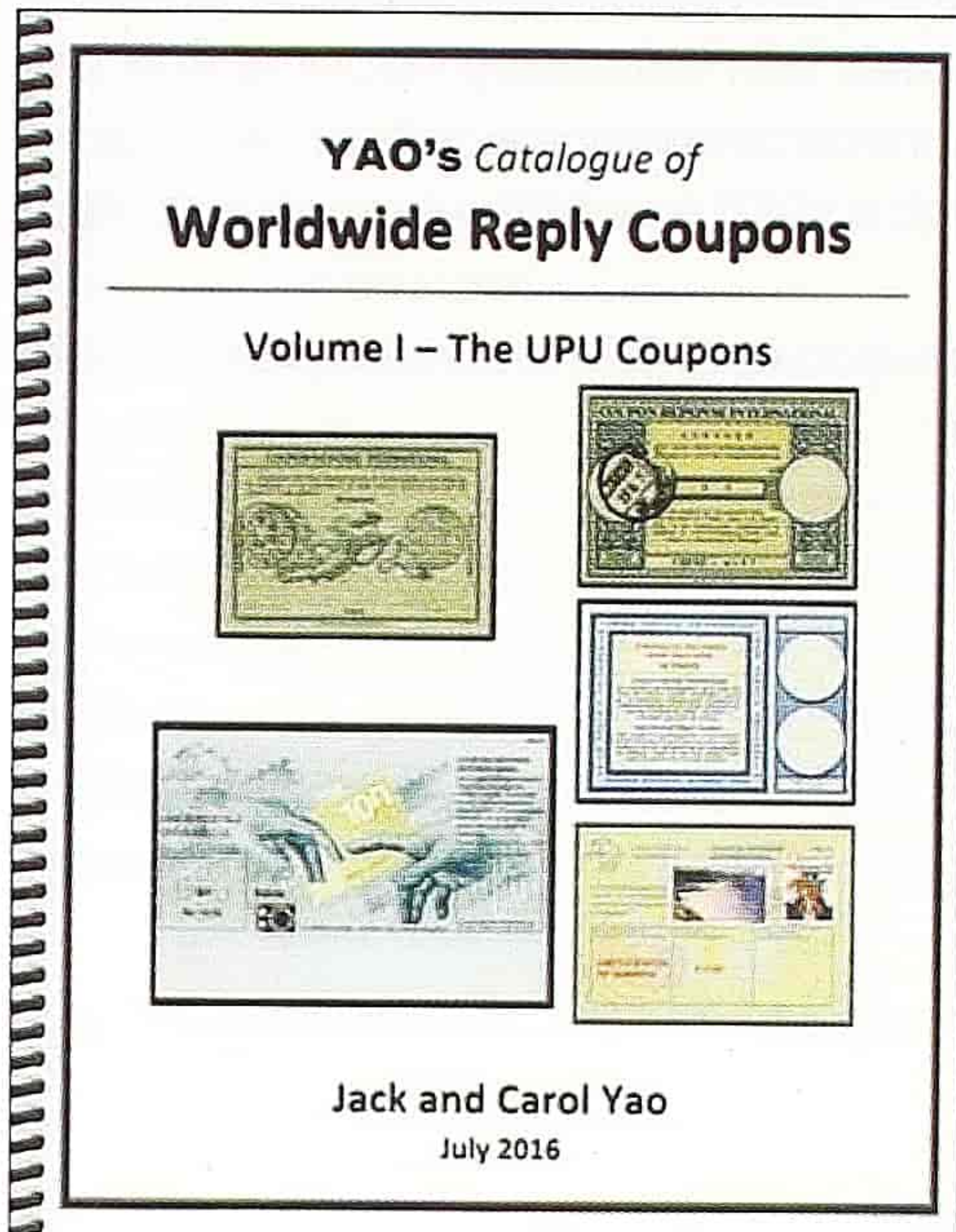
Пријављивање је појединачно и може се вршити само путем сајта изложбе. Организатор најављује много новости у свом раду који ће се одвијати електронски, без папира. Очекује се око 400 изложака из целог света: сваки аутор и издавач је позван. Без обзира на истраживачки значај књиге или часописа друштва или величину портала или веб странице малог друштва, биће простора и могућности да се промовише баш свако дело. Манифестација ће се одржати под покровитељством ФЕПА и АЕП (Académie Européenne de philatelie).

Вебсајт је расположив од 1. јула 2017. Правилник, информације и формулар за пријаву наћићете на www.italia2018.eu.

Косовска 47: Ново седиште Савеза филателиста Србије

НОВЕ КЊИГЕ

Током 50 година сакупљања Џек Јао заједно са својом супругом Керол успео је да сакупи више од 60.000 купона за одговор. Због тога су Јаови признати стручњаци у овој области. Они су урадили паметну ствар: недавно су објавили први каталог под називом "Јаов каталог светских купона за одговор". Први том обухвата купоне које је издала Светска поштанска унија. Јаови намеравају да објаве и други том који ће обухватити купоне за одговор чији издавач није УПУ; Издање је најављено за почетак 2017.

Пре него што су Јаови објавили свој каталог, већина класификационих система засновани су на збиркама Међународних купона за одговор једне одређене земље. Међутим, Јаови су успели да превазиђу овај недостатак развијањем система класификације типова за УПУ и не-УПУ купоне. Они дају преглед купона за одговор, заједно са описима и илустрацијама купона УПУ (пет основних типова) и купона произведених од седам не-УПУ поштанских издавача.

Постоји план за наставак издања: том III, који ће садржати преглед садржаја и упутства о томе како читати купоне, заједно са корисним резимеом скраћеница коришћених у прилозима. Том IV ће постати срце каталога, пружајући листе УПУ купона по абеди и по државама. Коначно, V том ће садржати библиографију за даље истраживање и табелу са детаљима о тиражима купона за одговор, "штампаних и дистрибуираних од стране УПУ између 1907. и 2000. године". Стотине илустрација прате текст; многе од њих у крупном плану приказују важне типичне карактеристике купона.

За више информација можете писати на адресу:

Jack Yao, Box 416, Hinsdale, IL 60522-0416.

(Приредио: В. Бејовић)

ЈЕДАН ДИЗАЈНЕРСКИ ПРОСЕДЕ

Стеделијк музеј Амстердам изграђен 1895. године је водећи музеј модерне и савремене уметности и дизајна у Холандији. Један је од највећих те врсте у свету. После опсежног реновирања и доградње поново је отворен за посетиоце 23. септембра 2012, Са додатком новог футуристичког крила историјској згради музеја, Стеделијк има више простора него икада да прикаже своју познату збирку и организује изузетне изложбе.

Широко призната као једна од најважнијих збирки модерне и савремене уметности и дизајна у свету, збирка Стеделијка обухвата више од 90.000 радова из периода од 1870. до данас, укључује сликарство, вајарство, филм и видео, инсталације, радове на папиру, књиге о уметности, фотографије, графички дизајн, примењену уметност и индустријски дизајн.

Збирка укључује иконична дела Карела Апела, Василија Кандинског, Вилема де Конинга, Џефа Кунса, Казимира Маљевича, Анри Матиса, Пита Мондријана, Џексон Полока, Енди Вархола и многих других. Стеделијк познат по колекцијама индустријског дизајна, графичког дизајна и примењене уметности садржи радове дизајнера, као што су Јозеф Хофман, Герит Ретвелд, и Етореа Сотсаса. Збирке Стеделијк Музеја настављају да се попуњавају са ремек делима актуелних уметника.

Приређивач овог чланка сећа се изложбе познатих европских и америчких аутора из колекције Стеделијк Музеја, према мишљењу критике најцеловитијег представљања уметности друге половине 20. века у београдском Музеју савремене уметности (септембра 2004. г.). Београдски МСУ је затворен за јавност од 2007. године. Овим текстом дајемо импулс Пошти Србија, да поводом поновног отварања МСУ (најављеног за октобар 2017.) изда серију пригодних марака.

Стедејлик музеј: комплетан изглед

Обележавајући поновно отварање Стедејлик Музеја, Холандска пошта је издала серију пригодних марака (10) у форми пригодног шалтерског табачића на коме су приказани цртежи архитектата који су радили на реновирању у комбинацији са детаљима десет графичких икона. Ове иконе имају јаку везу са Стеделијк музејом, на пример "Црвена и плава столица Прототип Верзија 1" (Герита Ретвелда, 1932) и "Фреска" (Карела Апела, 1956). Решење пригодног табачића дело је Experimental JetSet независног амстердамског студија за дизајн. Ово је проседе који су јавности представили уметници бироа Experimental JetSet.

Приступ Experimental JetSet бироа

Стеделијк Музеј и Холандска Пошта позвали су нас да дизајнирамо табачић марака којим би обележили поновно отварање Стеделијк музеја, догађај најављен за септембар 2012. Обе институције (Музеј и Пошта) су у прошлости имали значајан утицај, не само у графичкој визуализацији Холандије, већ и на развој сопствене дизајнерске праксе, па је сувишно говорити о нашем одушевљењу да се укључимо у овај пројекат.

Захтев је садржао два дела. С једне стране, затражено је да се фокусирамо на новом објекту музеја - новом крилу, изграђеном уз историјску зграду, а с друге, да марке треба графички да изразе традицију Стеделијк музеја. Другим речима, на једном табачићу, морали смо да повежемо будућност и прошлост музеја.

Наша полазна тачка била је појам целине сагледан у временској димензији. Гледано са стране, и читање структуре с лева на десно, архитектура описује кретање кроз време. Историјска зграда може се посматрати као представа прошлости, нова зграда, као продужетак, симболизује садашњост, док је архитектура крова визуелно окренута ка будућности.

Табачић

Међутим, преиспитивањем идеје о временској оси, брзо смо схватили да историја уметности и дизајна не може бити представљена на тако линеаран, директан начин. Уместо једноставном линијом, сматрали смо да би идеју напретка можда требало описати као нешто сложенију појаву - на пример као низ спирала, где прошлост стално утиче на садашњост, где се визије будућности напајају из прошлости, и где се прошлост стално реинтерпретира кроз садашњост. Сматрали смо да појам, сталне циркулације времена је нешто што је веома очигледно у историји модерне уметности, и модернизма уопште.

Да цитирамо француског филозофа Режи Дебра (есеј "Социјализам и штампа", 2007): "Највећи модернисти започели су своје каријере скоком уназад, а ренесанса се одвијала кроз повратак у прошлост, рециклирање, а тиме и револуција. [...] Иза "ре" реформације, републике или револуција, стоји прелиставање страница књиге, враћајући се на почетак од краја. Притисак на дугме или брзо прослеђивање траке или диска, неће угрозити поступак".

Илустрована дописна карта са налепљеном марком

Дакле, наша идеја је била да се покаже, унутар волумена проширења, управо то континуирано циркулисање времена - "перманентна револуција", да се тако изразимо. Као што се дешава, током истраживања које смо предузели у оквиру процеса пројектовања, наишли смо на цитат бившег директора Стеделијк Музеја (и дизајнера) Вилема Сандберга (1897-1984), који је, у неким овлаш напоменама о срушеном "Новом крилу" (тај стари Стеделијк продужетак постојао је од 1954. до 2006. године), узгред поменуо да "циркулација мора бити очигледна". Овај цитат смо укључили у решење табачића постао је мото дизајна: "De cirkulaatsie je vanzelfsprekend".

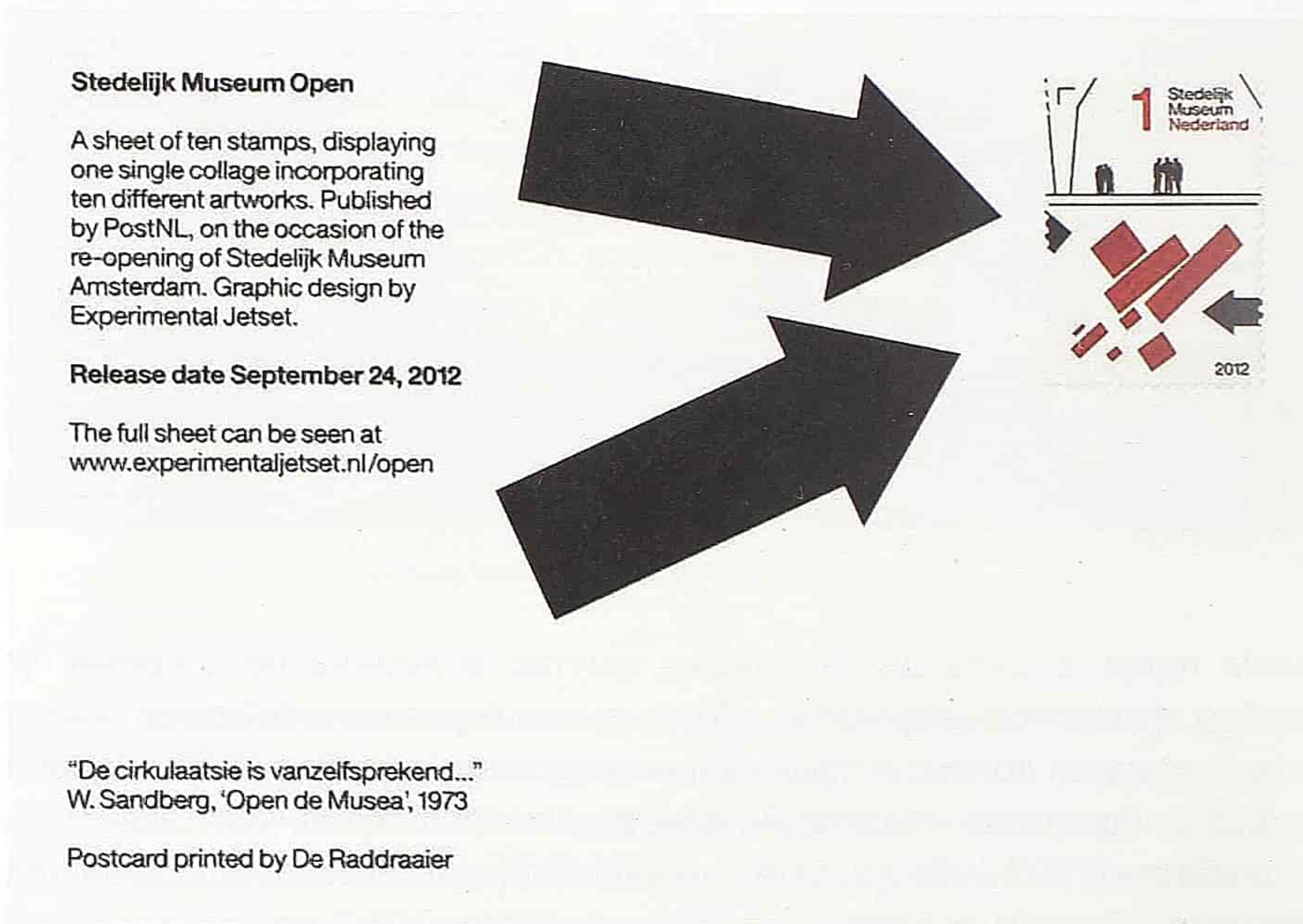
Затим, стрелице. Очигледно, стрелице су ту да нагласе идеју циркулације. Допала нам се идеја да стрелице постану нека врста минијатурног "знаковног система музеја", које олакшавају кретање кроз зграду. У том смислу, стрелице указују на порекло концепта "урбаног наноса", како је описивали ситуационисти пре неколико деценија. У ствари, у неким од ових Ситуационистичких карата (на пример, Ги Дебора "Голи град" из 1957.), стрелице играју важну улогу. Исто тако, Сандбергове белешке о његовом "новом крилу" (напред наведени) укључују неколико скица у којима се појављују стрелице. Тако су стрелице постале достојан избор за овај табачић марака.

Између стрелица поставили смо избор слика, које представљају дела која смо лично осетили као типична (на овај или онај начин) за Стеделијк Музеј. Користили смо графичке радове као примере дизајна (углавном типографију) као типологију прималних знакова, а не као галерију минијатура.

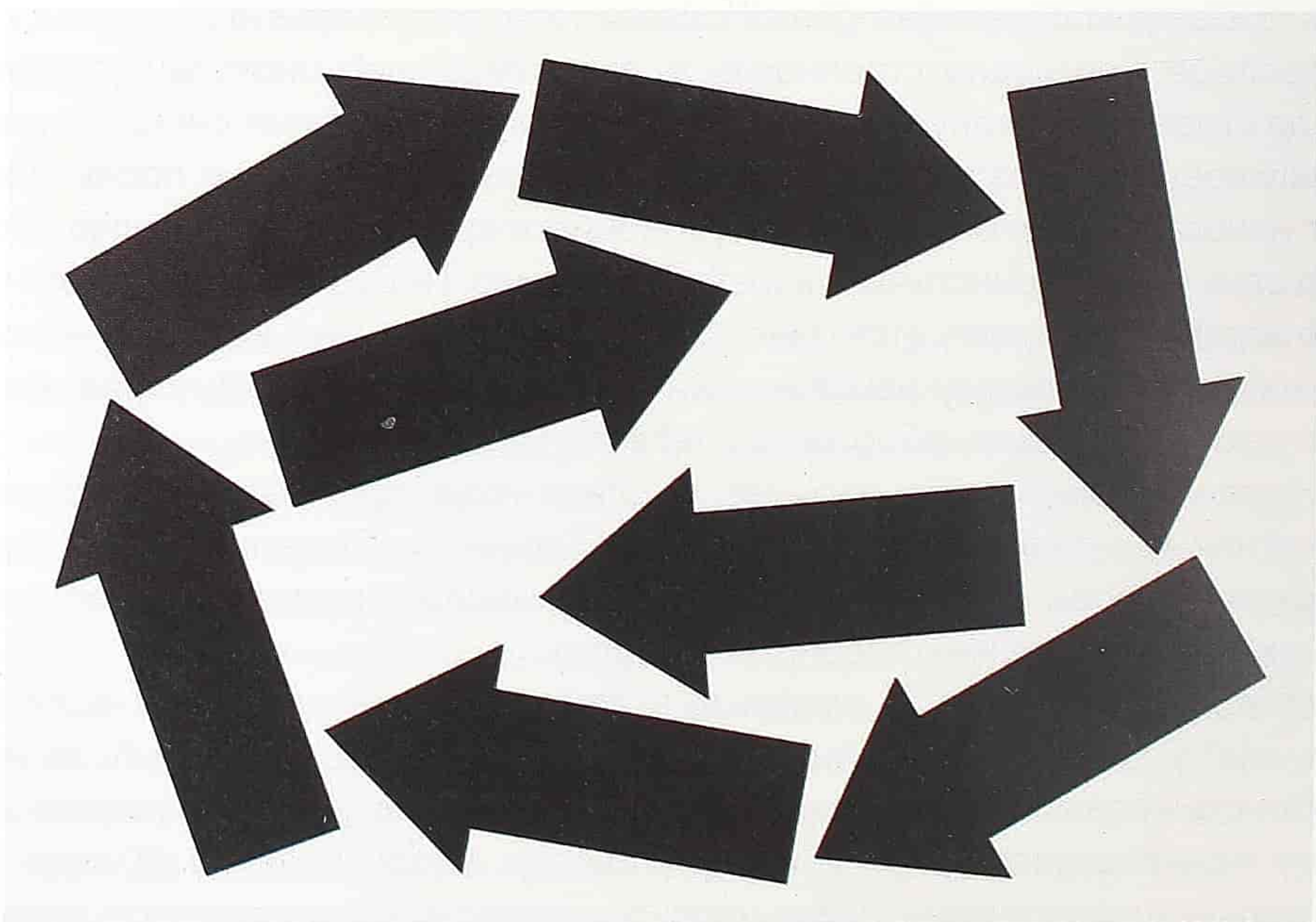
Онда смо комбиновали све те елементе (стрелице, слике тих дела и архитектонски цртеж музеја) у композицију налик колажу, попуњавајући цео табачић. За нас појам "архитектонске колаж" (комбиновање практичног са немогућим) наглашава утопијску димензију модерне уметности уопште, и Стеделијк Музеја посебно. И, да се вратимо на тему циркулације времена: она је управо у оваквом "архитектонском колажу" (као што се може наћи у графичким решењима, архитектонских студија и колектива као што

су Archigram, Ant Farm и Независна група) у којима прошлост, садашњост и будућност гурају једно друго и убрзавају точак напретка.

Поводом пуштања марака у оптицај дизајнирали смо једноставну разгледницу (А6 формата, двострана, офсет-штампа De Raddraaier) која приказује десет стрелица (осам на предњој страни, две на полеђини). Непотребно је рећи да су десет стрелица на карти, десет стрелица на табачићу марака.

Аверс илустроване поштанске карте са налепљеном марком.

Кретање: полеђина илустроване поштанске карте

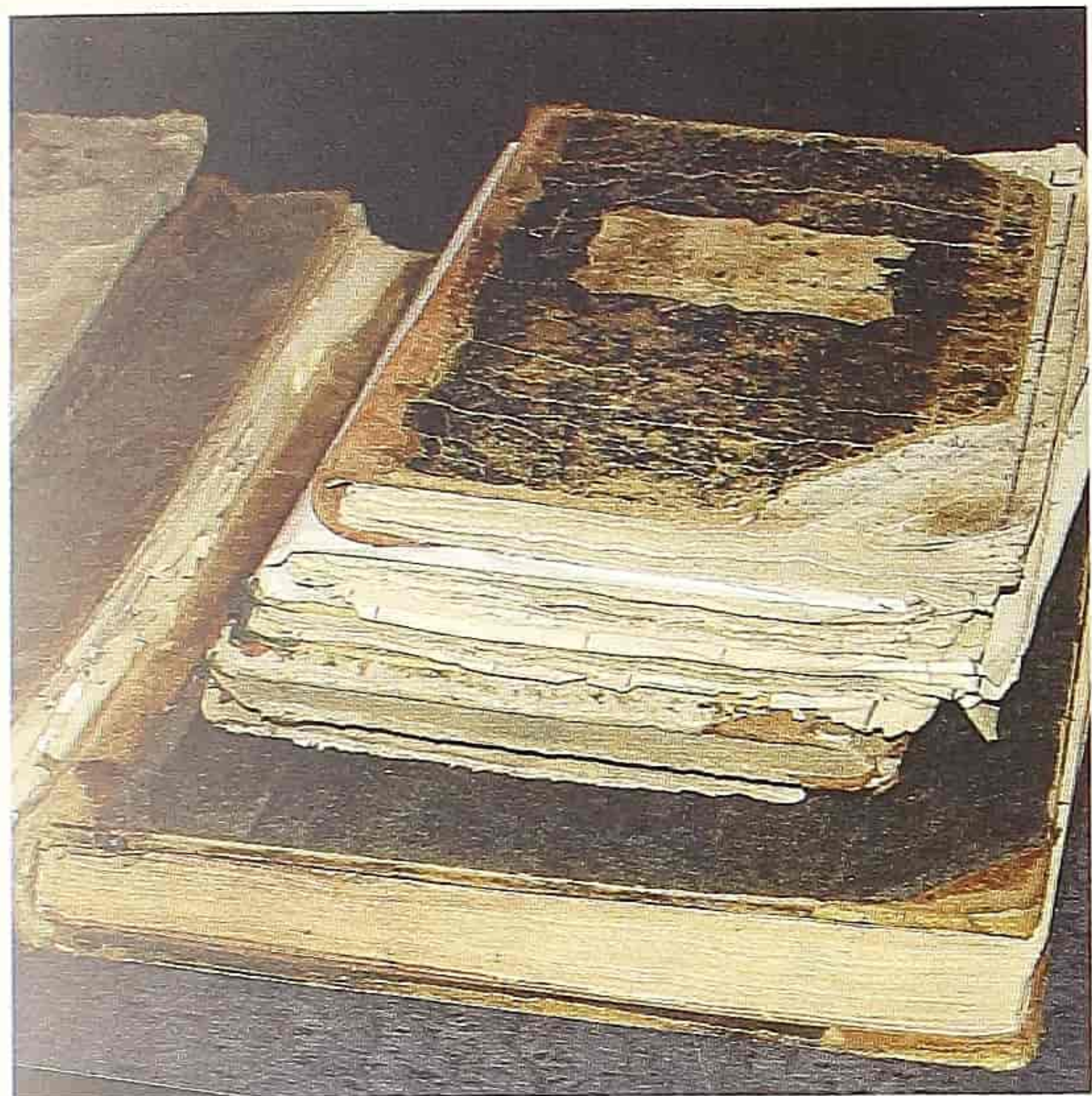
Казимир Маљевич,
"Супрематистичка композиција
осам црвених правоугаоника" (1915)

Дела приказана на табачићу, у смеру казаљке на сату, од горњег левог угла: Мевис и Ван Дорсен, плакат за "Blues Before Sunrise" (детал, 2012); Рој Ликтенстајн, "Како сам отварао ватру" (детал 1964); Герит Ретвелд, "Цик-цак столица - прототип 1, 1932); Вим Кроувел, лого за Стеделијк музеј (1964); Карел Апел, мурал за Стеделијк Музеј (детал, 1956); Марлен Дима, "Barbie with Pearl Necklace" (детал, 1997); Мајк Кели, "Емпатија Запремина број 7" (детал, 1990); Казимир Маљевич, "Супрематистичка композиција: Осам црвених правоугаоника" (детал, 1915), Лоренс Веинер "Објекат је направљен" (детал, 1988); Вилем Сандберг, "Бр. 2" (детал, 1967).

* Рад A Study of the Yugoslavia 2001 sheet је објављен у Chesstamp Review # 165, Jan-Mar 2017, pp: 6/11

(Приредио: В. Бејовић)

Посетиће сасјанке филателиста у Београду
улица Свештој Саве 16-18/II
недељом од 9.00 до 14.00 часова

Конгрес ФЕПА Тампере 2017

У Тамперу (Финска) је 28. маја одржан Конгрес ФЕПА. На Конгресу Србија није била директно заступљена већ по овлашћењу преко заступника делегата Словеније.

На почетку Конгреса, председник ФЕПА Хосе Рамон Морено је пожелео добродошлицу свим учесницима Конгреса и захвалио Финској филателистичкој федерацији и Организационом комитету Финландије 2017 на доброј организацији, условима и просторијама обезбеђеним за успешан рад Конгреса.

После утврђивања присуства делегата утврђено је да Конгрес има услове за рад и доношење одлука. Од 43 националне федерације, директно или преко заступника присуствовало је 39 чланица, што чини 90,7 %. Конгресу је такође присуствовало и 14 посматрача.

Записник са предходног Конгреса одржаног у Вијана до Кастело (Португалија) је једногласно усвојен.

Сви извештаји чланова Управног одбора (унапред послати) су усвојени без дискусије.

Финансијски извештај који је поднео благајник Алфред Кунц, као и извештај ревизора мр Герхарда Кранера су прихваћени једногласно.

Највише дискусије је изазвао предлог Шведске да се оцењивање у излагачкој класи Отворена филателија врати на стари систем, који је имала ФЕПА. Закључак је да за сада није реално очекивати било какве промене, јер ФИП није имала довољно времена да размотри правилник, али да ФЕПА треба да настави да ради на томе, да се неке ствари временом промене у смислу дискусија на конгресу.

Мр. Крис Кинг је званично потврдио могућу кандидатуру за председника ФИП, под условом да добије пуну подршку чланица ФЕПА које стварно желе одређене промене у раду ФИП. У наставку рада Конгреса дат је преглед ФЕПА догађаја планираних у наредним годинама: Spring Stampex 2017 Лондон, ECTR 2017 Есен, Немачка; MAXIESPANA 2017, Авилес; ФЕПА семинар Максимафилије и Модерне филателије у Шпанији; JUVENIA 2017, такође у Авилесу; GMUNDEN 2017 у Аустрији; OVEBRIA 2017 такође у Аустрији; EXFILNA 2017, Шпанија; NORDIA 2017, Данска. За 2018. предвиђене су изложбе у Талину- Естонија и Прагу-Чешка Република.

Мр. Паоло Ђиљементи је представио две изложбе које су предвиђене да се одрже у Италији 2018 године: Међународна изложба филателистичке литературе, 23. и 24. марта. "ВЕЛИКИ РАТ" је име друге изложбе са Поштанском историјом, Традиционалном и Тематском филателијом, која ће бити одржана у Верони, новембра месеца 2018. Све земље учеснице рата ће бити позване, али и остале земље могу учествовати.

У Пловдиву (Бугарска) је предвиђена изложба за 2019 годину, а у Анкари, Турска 2020. године од 7 до 10 октобра.

Изабран је нови Управни одбор ФЕПА у складу са измењеним Статутом. То значи да су неки чланови Одбора изабрани на две а неки на четири године. За свако место у Управном одбору био је истакнут по један кандидат.

Нов мандат у Управном одбору ФЕПА добили су:

председник Хозе Рамон Морено 2 године
 подпредседник Ђанкарло Мороли на 4 године
 благајник Алфред Кунц на 4 године
 секретар Бојан Брачич на 2 године
 директор Бирте Кинг на 2 године
 директор Ари Муонен на 4 године
 директор Никос Рангос на 4 године

За две године се бира само део борда и то на четири године, а онда сваке друге године део Одбора са нормалним мандатом од 4 године.

У ФЕПА је примљена Република Молдавија као 44 чланица.

Следећи Конгрес ФЕПА одржаће се у Прагу 2018 године, 19. августа, дан по затварању изложбе.

(Приредио Слободан Меанџија, секретар СФС)

¹² У складу са одлуком Мадридског конгреса ФЕПА 2013. године, председник, генерални секретар и 1 директор се бирају на пола мандата (2 године), док се потпредседник, благајник и 2 директора бирају на цео период од 4 године. То омогућава да се сваке 2 године половина одбора бира у смислу испуњења пуног мандата од 4 године.

Финландија 2017: део великог догађаја организован је у Поштанском музеју у Тампереу. Уз кустоско вођење на енглеском језику посетиоци су могли да разгледају поставку "Филателистички драгуљи из збирке краљице Елизабете II и Поштанског музеја"

НОВЕ МАРКЕ ПОШТЕ СРБИЈЕ

НАУКА

Настављајући реализацију Програма издања пригодних поштанских марака за 2017. годину, Пошта Србије је, у оквиру издања *Наука*, које је у оптицај пуштено 10. априла, објавила две марке, номинала 23 и 46 динара. Овим маркама обележени су јубилеји – 150 година од рођења Косте Стојановића и 150 година од рођења Марије Кири. Коста Стојановић (Алексинач, 1867 – Београд, 1921) био је професор примењене математике на Београдском универзитету; писац дела из механике, физике, економије и социологије; просвећени државник, осам пута министар у владама Краљевине Србије и Краљевине Срба, Хрвата и Словенаца, преговарач на Париској

мировној конференцији 1919. године, потписник Рапалског споразума 1920.

Марија Склодовска-Кири (Варшава, 7. новембар 1867 – Паси, 4. јул 1934) била је француска физичарка и хемичарка пољског порекла, једина жена која је Нобелову награду добила два пута. Први пут је Нобелову награду добила 1903. године, за научна достигнућа у физици, у испитивању

радиоактивности, заједно са Пјером Киријем и Анријем Бекерелом, а другу Нобелову награду добила је из хемије, 1911. године, за издвајање елементарног радона. Један је од оснивача нове гране хемије – радиохемије.

Издање *Наука* уметнички је обрадио Јакша Влаховић, академски графичар. Штампано је техником вишебојног офсета, у тиражу од 25.000 серија, у табачићима од по десет марака, у београдском ЗИН. Издање прате и два FDC коверта, а жиг првога дана носи датум 10. април 2017, назив издања и поштански број 1101.

ГРАДОВИ СРБИЈЕ

Пригодно издање од три марке, под називом *Градови Србије*, у оптицај је пуштено 13. априла. На маркама, које је уметнички обрадио мр Бобан Савић, академски сликар, приказани су градови Београд, Нови Сад и Ниш. Све три марке имају ознаку номинале од 70 динара, а штампане су у техником вишебојног офсета, тиражу од 50.000 серија, у табачићима од по осам марака са вињетом у средини табака, у штампарији ЗИН у Београду. Издање прате и три FDC коверта и три максимум карте, а жиг првога дана носи датум 13. април 2017, назив издања и поштански број 11101.

150 ГОДИНА ОД ПРЕДАЈЕ КЉУЧЕВА ГРАДА БЕОГРАДА КНЕЗУ МИХАИЛУ ОБРЕНОВИЋУ

Први блок објављен у 2017. години у оптицај је пуштен 19. априла, а посвећен је јубилеју – 150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу. Уметничка обрада блока дело је Анамари Бањац, академске сликарке, а реализовала га је уз стручну сарадњу Владимира Томића, вишег кустоса Музеја града Београда. Марка у блоку има номиналну вредност од 100 динара, а тираж блока је 20.000. Штампан је техником вишебојног офсета у новосадском „Форуму“, а уз блок је и FDC коверат са жигом првога дана који носи датум 19. април 2017, назив издања и поштански број 11101.

Као мотив на марки у блоку приказано је дело Али Риза-џаша *Предаје кључеве града кнезу Михаилу* (Адам Стефановић, око 1867), док су мотиви на рандовима блока *Београд 1867. године* (Барон Шолтен, уље на платну, 1867), *Михаило М. Обреновић III. Књаз србски* (Јозеф Антон Бауер, литографија, Беч 1864), *Карта Књажевства Србије* (Јован Бугарски, Анастас Јовановић, бојена литографија, Беч 1845). Мотиви приказани на коверти су *Београд* (Јулија Витгенс, бојена

литографија, Беч 1864); *Српска делегација уредвођена кнезом Михаилом у Цариграду 1867.* (фотографија); *Карта Књажевства Србије* (Јован Бугарски, Анастас Јовановић, бојена литографија, Беч 1845).

БЕОГРАДСКИ МАРАТОН

Београдски маратон, највећа и најмасовнија спортска манифестација у нашој земљи, одржана ове године по 30. пут, добио је трећу пригодну марку у својој историји. Подсећамо, прва пригодна марка са мотивом Београдског маратона објављена је 1997. у част десетог маратона а друга 2012, поводом 25. годишњице ове трке. Ова марка, номиналне вредности 23 динара, у оптицај је пуштена на сам дан одржавања 30. јубиларне трке Београдског маратона, 21. априла 2017. Уметничка обрада марке дело је Надежде Скочајић, академског сликара-графичара, а стручну сарадњу пружио је Дејан Николић, директор Београдског маратона. Марка је штампана техником вишебојног офсета у Заводу за израду новчаница у Београду, у табацима од по 25 комада, а издање прати и FDC коверат, са жигом првога дана који носи датум 21. април 2017, назив издања и поштански број 11101.

ФЛОРА

Традиционално пригодна издања Флора, и ове године има четири марке, номиналних вредности 23, 46, 50 и 70 динара. У уметничкој обради креатора

марака Мирослава Николића, ове године су на маркама своје место нашли Орах (*Juglans regia L.*), шљива Пожегача (*Prunus domestica L.*), јабунка Шуматовка (*Malus sylvestris L.*) и крушка Такиша (*Pyrus communis L.*). Техником вишебојног офсета издање је штампано у Заводу за израду новчаница у Београду, у тиражу од 45.000, у табацима од по 20 марака са вињетом на централном ступцу табака. Издање прате и два FDC коверта са мотивима ових аутохтоних сорти воћа са наших простора, а жиг првога дана носи датум 27. април 2017, назив издања и поштански број 11101.

125 ГОДИНА СРПСКЕ КЊИЖЕВНЕ ЗАДРУГЕ

У част јубилеја најстарије издавачке установе српског народа, 125. годишњице Српске књижевне задруге, Пошта Србије објавила је, 28. априла, пригодну марку номиналне вредности 23 динара. Графичка обрада марке, на којој је као мотив приказан знак Српске књижевне

задруге и портрет Стојана Новаковића (уље на платну, Урош Предрић, 1914), дело је Јакше Влаховића, академског графичара. Исти аутор је као мотив за вињету табака и коверат првог дана обрадио Повељу Српске књижевне задруге (уље на платну, Марко Мурат, 1900), а стручну сарадњу у реализацији овог издања пружила је Нина Новићевић, управник Српске књижевне задруге. Издање је штампано у тиражу од 25.000, техником вишебојног офсета, у табацима од 24 марке са централном вињетом. Пригодан жиг носи датум 28. април 2017, назив издања и поштански број 11101.

ЕВРОПА – ТВРЂАВЕ

Пригодно издање Европа, ове године је за тему имало тврђаве. На двема маркама овог издања, које је у оптицај пуштено 9. маја, нашли су се српски средњовековни утврђени градови Маглич (на марки номинале 69 динара) и Смедерево (марка номинале 100 динара), док је на FDC коверту који прати ово издање, приказан утврђени манастир Манасија, задужбина Стефана Лазаревића. Уз стручну сарадњу мр Драгоша Петровића из Архива Југославије, издање је уметнички обрадила мр Марина Калезић, академски сликар, а штампано је техником вишебојног офсета, у тиражу од 65.000 марака номинале 69 динара, односно 45.000 марака номинале 100 динара, у београдском ЗИН, техником вишебојног офсета. На шалтерима пошта продаје се у табачићима од осам марака са централном вињетом, а жиг првога дана носи датум 9. мај 2017, назив издања и поштански број 11101.

МУЗЕЈСКИ ЕКСПОНАТИ

На четири марке едиције Музејски експонати, која је ове године објављена 19. маја, нашли су се вредни предмети из заоставштине Јеврема Грујића (Даросава, 1826 – Београд, 1895), српског државника и дипломате. На марки номинале 23 динара, приказан је портрет Јеврема Грујића, сликара Стеве Тодоровића, уље на платну, 1888; марка номинале 46 динара приказује портрет Милене Наумовић, уље на платну Уроша Кнежевића, настало 1854, док је на марки номинале 50 динара уље на платну В. Волкова из 1925. Јелена Милојевић са ћеркама Милицом и Миленом. На четвртој марки, номиналне вредности 70 динара налази се портрет Краљице Наталије Обреновић, уље на платну, рад Стеве Тодоровића из 1884. Графичка обрада овог издања дело је Надежде Скочајић, академског сликара-графичара а издање, које уз четири марке има и два FDC коверта, штампано је техником вишебојног офсета у ЗИН у Београду, у тиражу од 25.000 серија. Марке се продају у табакү од 20 комада са

вињетом у централном ступцу, у којем су као мотиви приказани Шкриња за ликер, позлаћена бронза и кристал, радионица Maison Alphonse Giroux, 1878, Париз, Кинеска вишрина, Луј XV, друга половина XVIII века, Париз и Ждралови, клоазен, друга половина XVIII века, Кина. На ковертама су приказани Француски шањир са њерфорираном ивицом, порцелан, 1775, Лил (коверат 1) и Шкриња за ликер радионице Maison Alphonse Giroux која се, осим на вињети, налази и на другом FDC коверту.

ЕВРОПСКА ЗАШТИТА ПРИРОДЕ

Мочварни комплекс Засавица, проглашен за Специјални резерват природе I категорије 1997. године обилује бројним ретким биљним и животињским врстама, од којих су неке на граници свог опстанка. Од укупно готово 700 врста биљака у Засавици, највреднији налаз у флори резервата је биљка биљка месождерка, алдрованда (lat. *Aldrovanda vesiculosa*), пронађена 2005. године, која се налази на марки номинале 50 динара, а која се готово сто година водила као ишчезла код нас. На марки номинале 74 динара приказана је патка њорка (lat. *Aythya nyroca*), која је глобално угрожена врста у свету. Ова птица представља редовну гнездарицу Засавице чија је бројност гнездеће популације процењена на 20 до 25 парова. Уметничка обрада марака дело је Мирослава Николића, креатора марака, а стручну сарадњу пружио је Слободан

Симић, управник Специјалног резервата Засавица. Ово издање штампано је у тиражу од 45.000, у табачићима од по осам комада са централном вињетом, а има и један FDC коверат. Пригодан жиг носи датум 1. јун 2017, назив издања и поштански број 11101.

180 ГОДИНА ОД УСПОСТАВЉАЊА ЗВАНИЧНИХ ДИПЛОМАТСКИХ ОДНОСА ВЕЛИКЕ БРИТАНИЈЕ И СРБИЈЕ

Пре уобичајене летње паузе, Пошта Србије објавила је ванредно пригодно издање којим је обележено 180 година од успостављања званичних дипломатских односа

Велике Британије и Србије. На марки, чија је номинална вредност 74 динара, приказани су портрети кнеза Милоша Обреновића (Војни музеј, Београд) и сер Лојда Џорџа Хоџиса са српским и британским новинама у позадини, док се на вињети табачића као мотив налазе *Србија данас*, чланак из Јужнословенског журнала објављен 1912. у Лондону и глава листа Илустроване лондонске новине из 1876, као и спомен плоче Доситеја Обрадовића и Милоша Црњанског у Лондону. Као мотив на коверти приказан је мурал *Britannia Pacificatrix*, аутора Зигизмунда Гецеа, који се налази у британском Министарству иностраних послова. Аутору графичког решења за ово издање, Јакши Влаховићу, стручну помоћ у реализацији пружио је Душан Михајило-

вић из Британске амбасаде у Београду. Техником вишебојног офсета ова марка штампана је у тиражу од 25.000 у Заводу за израду новчаница и кованог новца у Београду, а у оптицај је пуштена 5. јуна ове године. Исти датум налази се на жигу првога дана, заједно са називом издања и поштанским бројем 11101.

ЈАВНО ПРЕДУЗЕЋЕ „ПОШТА СРБИЈЕ“
РЈ „СРБИЈАМАРКА“

Палмотићева 2, 11000 Београд, Србија
Тел +381-11-30 63 260; Fax +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs; contact@ptt.rs;
www.posta.rs

ПРОДАВНИЦА „ФИЛАТЕЛИЈА“

Таковска 7, Београд; Тел + 381-11-33 43 248
Филателистички шалтер у Главној пошти
Таковска 2, Београд, Тел + 381-11-32 10 135

PUBLIC ENTERPRISE "POST OF SERBIA"
WU „SRBIJAMARKA“

Palmotićeва 2, 11000 Belgrade, Serbia
Tel +381-11-30 63 260; Fax +381-11-36 41 855
rjsrbijamarka@jp.ptt.rs; contact@ptt.rs;
www.posta.rs

"PHILATELY" SHOP

Takovska 7, Belgrade; Tel + 381-11-33 43 248
Philatelic Window at the Main Post Office
Takovska 2, Belgrade, Tel + 381-11-32 10 135

ПРОГРАМ

издања пригодних поштанских марака за 2017. годину

Ред. број	Датум	Назив издања	Број марака	Шалт. табак	Номинала РСД	Тираж	Приг. коверат	Макс. карта
1.	27. 1.	Лунарни хороскоп – Година петла	2	25	23.00 74.00	175 000 65 000	1	
2.	7. 2.	Васкрс	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
3.	21. 2.	100. годишњица Топличког устанка	1	25	23.00	25 000	1	
4.	14. 3.	25. годишњица оснивања Организације за црноморску економску сарадњу (BSEC)	1	25	74.00	50 000	1	
5.	16. 3.	Заштићене животињске врсте	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	65 000 65 000 65 000 65 000	2	
6.	27. 3.	Великани српског глумишта	8	8	23,00 x 8	25 000 x 8	4	
7.	10. 4.	Наука	2	10	23.00 46.00	25 000 25 000	2	
8.	13. 4.	Градови Србије	3	8	70,00 x 3	50 000 x 3	3	3
9.	19. 4.	150 година од предаје кључева града Београда кнезу Михаилу Обреновићу	1	Блок	100.00	20 000	1	
10.	27. 4.	Флора	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	45 000 45 000 45 000 45 000	2	
11.	28. 4.	125 година Српске књижевне задруге	1	24	23.00	25 000	1	
12.	9. 5.	Европа – Тврђаве	2	8	69.00 100.00	65 000 45 000	1	
13.	19. 5.	Музејски експонати	4	20	23.00 46.00 50.00 70.00	25 000 25 000 25 000 25 000	2	
14.	1. 6.	Европска заштита природе	2	8	50.00 74.00	45 000 45 000	1	
15.	1. 9.	Љубичевске коњичке игре	1	10	70.00	45 000	1	
16.	29. 9.	Радост Европе	1	8	70.00	25 000	1	
17.	2. 10.	Божих	2	25	23.00 74.00	215 000 100 000	1	
18.	6. 10.	800 година од крунисања Стефана Првовенчаног за краља	1	23	23.00	25 000	1	1
19.	9. 10.	Дан марке	1	25	23.00	25 000	1	
20.	1. 11.	Уметност	6	Карнет	23,00 x 6	15 000	3	
21.	9. 11.	Дечја марка	4	16	23,00 x 4	25 000 x 4	2	

УКУПНО: 53 МАРКЕ

Номинале су подложне променама и зависе од промене тарифе за поштанске услуге у земљи и иностранству. У току реализације Програма могуће су измене и допуне.

САДРЖАЈ

Уводник.....	1
Санитарни кордон и дезинфиковање поште.....	3
Изградња пруге Београ – Ниш и привремене поште за време градње пруге.....	14
Савезници и Срби у Великом рату (1916-1918) Неми сведоци.....	24
Тарифе и поштанска историја Демократска Федеративна Југославија 1944-1945 (крај чланка).....	28
Студија табачића "Првакињесветаушаху".....	36
Озбиљни пропусти у пригодним филателистичким издањима Србије.....	44
Нове књиге.....	56
Један дизајнерски проседе.....	57
Документа.....	63
Нове марке Поште Србије.....	66

CIP – Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд
656385

ФИЛАТЕЛИСТА: Filatelista часопис Савеза филателиста Србије / Одговорни
уредник В. Д. Ђорђе Радичевић. - Год., бр. 1 (1949)-.

Београд: Савез филателиста Србије, 1949-. - 23 cm

ISSN 0430-4063 = ФИЛАТЕЛИСТА

(Београд)

COBISS.SR-ID 16523778

EDITION D'OR®

XXXI

Fürstentum Serbien
Principality of Serbia

Die Predrag Antic Sammlung
The Predrag Antic Collection

„Говор Огусеј“

Српска се на усамљеном месту — ка-
мету. Он сам и Миодра. Српски војник, у в-
држаним латинским оделу, једна година, се за свеш-
тени и социјална историја друге руке на Балкану —
Србије. Миодра у Харду, награденој од државе,
вине и свега савременог света и чека велике даре
не да му му мисли на којима јасно се
Море мисли, Јан јасно. Тога у каменим
ветрима.

Скица из дневничких бележака (1916) сликара-борца
Миодрага Пејровића

Sketch from the diary notes (1916) of the painter-warrior
Miodrag Petrović